

2023

Plan van aanpak SPUK GALA Stadskanaal

Integraal plan van aanpak SPUK GALA Stadskanaal

Vooraf:

In artikel 6.3 van de regeling specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 wordt gesteld wat er in dit plan van aanpak moet worden beschreven. De VNG heeft hiervoor een (niet verplicht) format aangeleverd. Het voorliggend plan van aanpak kent echter een andere opbouw dan artikel 6.3 en het format van de VNG. Conform de instructies van de VNG is daarom een oplegger ingevuld met verwijzingen naar de juiste plek in dit plan van aanpak.

Voorwoord

Dit plan van aanpak geeft aan hoe de gemeente Stadskanaal invulling wil geven aan de (brede regeling voor de) specifieke uitkering voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026.

Met het aanvragen van deze uitkering gaan we als gemeente een inspanningsverplichting aan voor het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Hoofdlijnen Sportakkoord II en de bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026. Stip op de horizon van deze akkoorden is een gezonde generatie in 2040, met weerbare, gezonde mensen die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving, en waarin sprake is van een sterke sociale basis. We sluiten met dit plan aan bij bestaand beleid en uitvoering: dat wat goed loopt gaan we versterken en daar waar nodig sturen we bij.

Inhoud

Integraal plan van aanpak SPUK GALA Stadskanaal	1
Voorwoord	1
Leeswijzer	4
Algemene inleiding	5
Hoofdstuk 1: Gezonde basis	8
1.1 Wat wil Stadskanaal bereiken met Gezonde basis en wat gaan we daar voor doen?	8
1.1.1. Terugdringen gezondheidsachterstanden	8
1.1.2. Kansrijke start	12
1.1.3. Sociale basis	17
1.1.4. Mantelzorg	21
1.1.5. Een tegen eenzaamheid	23
1.1.6. Welzijn op recept	26
Hoofdstuk 2: Gezond leven	29
2.1 Wat wil Stadskanaal bereiken m.b.t. Gezond leven en wat gaan we daar voor doen?	29
2.1.1. Sport en beweegparticipatie (Sportakkoord)	29
2.1.2. Brede regeling combinatiefuncties	33
2.1.3. Overgewicht bij volwassenen en overgewicht bij kinderen	35
2.1.4. Mentale weerbaarheid en gezondheid	39
2.1.5. Vitaal ouder worden	43
2.1.6. Voorkomen en vroeg signalering middelen gebruik	47
Hoofdstuk 3: Gezonde leefomgeving	51
3.1 Wat wil Stadskanaal bereiken m.b.t. Gezonde leefomgeving en wat gaan we daar voor doen?	51
3.1.1 Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten	51
3.1.2. Klimaatverandering	54
Hoofdstuk 4: Integraliteit	56
Hoofdstuk 5: Samenwerking in de regio	58
5.1 Regionale opgaven	58
5.2 Het Gezondheidsoverleg Groningen (GOG) als basis voor de regionale preventie infrastructuur	60
5.3 Samenwerkingsverbanden in Oost-Groningen	60
5.4 Ondersteunende onderdelen GALA SPUK	61
Hoofdstuk 6: Monitoring en Voortgang bewaken	62
6.1 Monitoring	62

6.2 Voortgang bewaken:.....	63
Hoofdstuk 7: Financiën.....	64
Hoofdstuk 8 Ondertekening	65
Bijlage 1: Ketenpartners preventie akkoord en sportakkoord	66
Bijlage 2: Overzicht pijler gezondheid regiodeal Zuidoost Groningen2022-2025.....	68

Leeswijzer

Dit plan van aanpak is opgebouwd langs de drie thema's: 'Gezonde basis', 'Gezond leven' en 'Gezonde omgeving'. Onder deze drie thema's zijn alle 15 onderdelen van de spuk Gala te rubriceren. Zie onderstaande tabel.

Tabel 1:

Hoofdstuk in dit plan van aanpak	Naam en nr. onderdeel Spuk GALA	
Gezonde basis	3	Terugdringen gezondheidsachterstanden
	4	(ketenaanpak) Kansrijke Start
	10	Versterken sociale basis
	11	Mantelzorg
	12	Een tegen eenzaamheid
	13	(ketenaanpak) Welzijn op recept
Gezond Leven	1	Lokaal Sportakkoord
	2	Brede Regeling Combinatiefuncties
	5	Mentale Gezondheid
	6	(2 Ketenaanpakken) Overgewicht en obesitas: volwassenen en kinderen
	7	(Ketenaanpak) valpreventie ouderen / vitaal ouder worden
	9	Voorkomen en signaleren middelen gebruik (OKO en vroegsignalering alcoholgebruik)
Gezonde leefomgeving	8	Gezonde leefomgeving
Integraliteit		
Samenwerking in de regio	14	Versterken kennis- en adviesfunctie GGD
	15	Coördinatie gemeente

In de Algemene inleiding schetsen wij een beeld van de gemeente Stadskanaal wat betreft de gezondheid, demografie en problematiek die gezondheid in de weg staan. In de hoofdstukken 1 *Gezonde basis*, 2 *Gezond leven* en 3 *Gezonde leefomgeving* beschrijven we per thema het bestaand preventiebeleid en uitvoering in de gemeente Stadskanaal en de vervolgstappen die nodig zijn om een gezonde generatie in 2040 te realiseren. Onder de kop 'Wat wil de gemeente Stadskanaal bereiken' wordt per thema geschetst wat de stand van zaken is met betrekking tot de doelgroep, de wijken en de uitvoering op het gebied van gezondheid, sport, bewegen, cultuur en sociale basis. Hierbij wordt ingegaan op relevante cijfers, het beleid, en de uitvoering. Bij de inzet in 2023 – 2026. wordt beschreven op welke wijze de gemeente Stadskanaal de GALA doelen en resultaten zal nastreven.

In hoofdstuk 4 *Integraliteit* gaan we in op de raakvlakken van de gezondheid van onze inwoners met andere beleidsterreinen. Dit hoofdstuk sluit af met een overzicht van de verbinding tussen de 15 onderdelen Brede SPUK en de doelen uit het GALA en Sportakkoord II, conform het format van het VNG. Daarna beschrijven we in hoofdstuk 5 *Samenwerking in de regio* de verbinding met regionale samenwerkingen binnen de regionale preventie infrastructuur in de regio Groningen. In hoofdstuk 6 *Voortgang bewaken* geven wij aan hoe wij in de komende jaren de regie op de voortgang bewaken. Tot slot gaan wij in hoofdstuk 7 *Financiën* in op de financiële middelen en de verantwoording.

Algemene inleiding

Huidige situatie

Gemeente Stadskanaal heeft 32.135 inwoners en is één van de tien Groninger gemeenten, gelegen in het oosten van provincie Groningen. De gemeente telt 8 dorpen en 17 buurtschappen⁽¹⁾. Sinds 2014 is Oost-Groningen aangewezen als krimpregio (prognose -/-15.000 inwoners in 2032). Er wonen ruim 134.000 mensen en er staan ruim 64.000 woningen. De inwoners wonen vaak al generaties lang in het gebied, waardoor zij zich sterk met ‘hun grond’ verbonden voelen en loyaal zijn aan hun gemeenschap. Daarbij zijn Oost-Groningers zeer zelfstandig, actief en betrokken bij wat er in hun streek gebeurt⁽²⁾. Door demografische ontwikkelingen zoals krimp, vergrijzing en een afname in voorzieningen staat de leefbaarheid van inwoners in Stadskanaal onder druk. Dit zien wij terug in cijfers van de Brede Welvaart monitor, waarbij gemeente Stadskanaal een stuk lager scoort dan het Nederlands gemiddelde⁽³⁾. Als we kijken naar ervaren goede gezondheid, dan geeft maar 65% van onze volwassen inwoners aan zich ervaren gezond te voelen in 2022, wat een daling betekend van 9% ten op zichte van 2020⁽⁴⁾.

De gezondheid en leefbaarheid van onze inwoners staat onder druk. We zien het percentage jongeren dat onvoldoende weerbaar is toenemen, we zien een verdubbeling van het percentage volwassenen met een hoog risico op een angst-of depressie, zien we sinds 2020 een stijgende lijn in het aantal inwoners dat rookt, heeft meer dan helft van onze volwassenen overgewicht en voelt de helft van de volwassenen zich matig tot zeer ernstig eenzaam⁽⁵⁾.

Wij zien deze trend ook terug in het Regiobeeld Groningen dat in juni 2023 is opgesteld door Menzis in het kader van het Integraal Zorgakkoord. Er bestaan grote gezondheidsverschillen in de zorgregio Groningen: gemiddeld leef je in Oldambt 7 jaar korter in goede ervaren gezondheid dan in het Westerkwartier. Het percentage ouderen met een broze gezondheid is in Oost Groningen (en onze gemeente) het hoogst van de provincie. Dat geldt ook voor sterfte aan leefstijlgerelateerde ziekte, het aantal mensen met psychische klachten, energiearmoede en langdurig te laag inkomen en toenemende eenzaamheid. De oorzaken liggen in de lagere Sociaal economische status, Intergenerationele armoede, beperkte digitale vaardigheden en laaggeletterdheid die het benutten van het gezondheidspotentieel belemmeren. Ook de mentale gezondheid wordt bedreigd door eenzaamheid, prestatiedruk, effecten van covid, bedreigde bestaanszekerheid. De wachtlijsten voor de GGZ zijn in de regio Groningen te lang en de arbeidsmarkt in de zorg laat een trend zien van vergrijzing, hoge werkdruk en ziekteverzuim. Het gevolg hiervan is een stijgende zorgvraag en schaarste aan personeel. In combinatie met een afnemend aantal mantelzorgers en vrijwilligers liggen er vele uitdagingen in de toekomst. Een trendbreuk is daarom nodig: van zorg naar gezondheid. Dit vraagt om een transformatie waarbij inzet van alle partijen nodig is over de grenzen van organisaties, sectoren, domeinen.

¹ Plaatsengids <https://www.plaatsengids.nl/stadskanaal>

² Regio Deal Oost-Groningen (2020)

³ Centraal Bureau voor de Statistiek (2022) regionale Monitor Brede Welvaart. Beschikbaar op: [Samenvatting \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl)

⁴ GGD Groningen in cijfers <https://ggdgroningen.incijfers.nl/dashboard/dashboard/>

⁵ GGD Groningen in cijfers

Belangrijkste thema's binnen het plan van aanpak

Met 'Gezonde basis', 'Gezond leven' en 'Gezonde omgeving' geven we richting aan de belangrijkste thema's die gerelateerd zijn aan de doelen van het GALA, hoofdlijnen sportakkoord en het addendum Brede Regeling Combinatiefunctionarissen (BRC):

- We zien gezond gedrag (voldoende bewegen, gezonde voeding, etc.), elkaar kunnen ontmoeten en netwerken in de buurt als basis voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden.
- Boven op deze basis willen we overal in onze gemeente extra inzetten op mentale gezondheid, gezonde jeugd en vitaal ouder worden. Om gezond te kunnen opgroeien en vitaal te blijven is in onze gemeente de aanpak van armoede en laaggeletterdheid en het realiseren van een gezonde leefomgeving ook een speerpunt.
- In onze gemeente willen we wat betreft gezondheidsachterstanden duurzaam inzetten op (en zelfs intensivering van) activiteiten die hebben bewezen dat ze bijdragen aan deze thema's. Hetzij door krachtige initiatieven in de wijken of dorpen te ondersteunen (denk aan wijkbedrijven, bewonersorganisaties, accommodaties en beweeg- en leefstijlcommunities), hetzij door de krachten van afzonderlijke partners te bundelen.

Door dit programmatisch in te richten in samenwerking met onze ketenpartners en in afstemming met de provinciale samenwerking Gezond Groningen, verbinden we de verschillende beleidsdomeinen die bijdragen aan een integrale aanpak zoals beoogd in het GALA, het Hoofdlijnen Sportakkoord II en de bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026 en het Integraal Zorgakkoord. Per thema beschrijven we hoe elke programmalijn bijdraagt aan de doelen van deze akkoorden, wat we daarvoor al/gaan doen en welke onderdelen van de specifieke uitkering we hiervoor inzetten.

Een integraal plan van aanpak zorgt voor meer samenhang in ons gezondheidsbeleid

Met een integraal plan van aanpak voor GALA en in het Sportakkoord II maken we concrete samenhangende afspraken over alle gemeentelijke beleidsterreinen heen, gericht op gezondheidsbevordering van inwoners binnen de gemeente. Voor het ontwikkelen van integraal beleid werken verschillende organisaties uit het sociaal en medisch domein, zowel op lokaal als regionaal niveau, samen aan preventie en gezondheid. Doordat we integraal en domeinoverstijgend werken kunnen een aantal onderdelen meerdere doelen dienen en komen daardoor ook terug in de hoofdthema's sport, cultuur en bewegen, gezondheid en de sociale basis.

Zo ontstaat er een veel meer integraal preventief beleid in onze gemeente. Door op onderdelen waar dat meerwaarde heeft over gemeentelijke grenzen heen te werken, ontstaat ook regionaal een meer integrale preventieve aanpak. We monitoren en evalueren de afspraken in dit plan, zodat ieder jaar inzicht ontstaat in de (tussentijdse) resultaten en zo nodig kan worden bijgestuurd.

Doelen en aanpak 2023-2026

In dit onderdeel van het plan van aanpak staan per thema onze doelen en wat daaruit de mijlpalen zijn om te behalen. Deze doelen zijn in lijn met de resultaten die centraal staan in het GALA. Ze zijn onderverdeeld over de jaren 2023 – 2026. In grote lijnen:

2023: uitvoeren van activiteiten en het verkennen van behoeften en mogelijkheden

2024 en 2026: uitvoeren van activiteiten en het (verder) bouwen aan een (netwerk)structuur

2026: het borgen van en voortbouwen op succesvolle resultaten en efficiënte samenwerkingsrelaties

Vanuit de gedachte: hoe kunnen we dat wat er al gebeurt, nog beter neerzetten en hoe bouwen we dat wat er nog niet is, op een goede manier op. Samen met partners en inwoners wordt vervolgens gefinetuned waar en op welk niveau (wijkniveau, lokaal niveau of regionaal) acties nodig zijn om de doelen te behalen.

Hoofdstuk 1: Gezonde basis

Gezonde basis beschrijft de aanpak van gemeente Stadskanaal om te voorzien in een sterke basisinfrastructuur voor iedere inwoner om een gezond en gelukkig leven te kunnen leiden. Thema's uit het Gezond en Actief Leven Akkoord die wij verstaan onder gezonde basis zijn: Terugdringen van gezondheidsachterstanden, waaronder Kansrijke Start (doelstelling 3A van het GALA), en Versterken van de sociale basis (doelstelling 3C van het GALA).

Dit betreft de volgende onderdelen van SPUK GALA (zie tabel 1 op blz. 5):

- 3 Terugdringen gezondheidsachterstanden
- 4 (ketenaanpak) Kansrijke Start
- 10 Versterken sociale basis
- 11 Mantelzorg
- 12 Een tegen eenzaamheid
- 13 (ketenaanpak) Welzijn op recept

1.1 Wat wil Stadskanaal bereiken met Gezonde basis en wat gaan we daar voor doen?

1.1.1. Terugdringen gezondheidsachterstanden

Cijfers

Niet iedere inwoner van gemeente Stadskanaal heeft gelijke kansen op een gezond en gelukkig leven. Zo groeit 11.9% van onze kinderen in armoede op en hebben een hoger risico op gezondheidsproblemen^(6,7). Daarnaast zien we dat 20% van onze volwassenen moeite heeft om rond te komen. 46% van de volwassenen hebben geen tot laag opleidingsniveau. Als we hoog opgeleiden afzetten tegen laag en midden opgeleiden dan zien we dat de laagopgeleiden een slechtere gezondheid hebben als het gaat om roken, alcohol en overgewicht en zij hebben een hoger risico op angst-of depressie stoornissen⁽⁸⁾. Deze gezondheidsachterstanden zijn geworteld in sociaaleconomische factoren zoals de financiële situatie, huisvesting, sociaal netwerk, onderwijs, de gezinssituatie en de arbeidsmarkt.

In onze gemeente heeft, net als in de rest van ons land, nog steeds een groot deel van de inwoners moeite met lezen en schrijven, rekenen en het gebruik van digitale middelen zoals een computer of smartphone. In gemeente Stadskanaal is 16% ongeveer laaggeletterd, in Nederland is dat ongeveer 12%. De gezondheidssituatie van mensen die moeite hebben met lezen en schrijven is minder goed. Dat komt omdat zij vaak de vaardigheden missen om goed om te gaan met informatie over gezondheid, ziekte en zorg. De gevolgen hiervan voor hun gezondheid zijn groot. Mensen die moeite hebben met lezen en schrijven voelen zich vaak een stuk minder gezond. En ze hebben een grotere

⁶ Nederlands Jeugdinstituut <https://staat-van-de-jeugd.nl/indicatorpagina/?i=i08>

⁷ Pijpers F., Vanneste, Y., & Feron, F. (2019). Stress bij kinderen: hoe houden we het gezond? Stress bezien vanuit de Jeugdgezondheidszorg. Utrecht: Nederlands Centrum Jeugdgezondheid.

⁸ GGD groningen in cijfers

kans om eerder te sterven, maken meer gebruik van een huisarts en ziekenhuis en minder gebruik van zorg vooraf en nazorg⁽⁹⁾.

Om te voorzien in een gezonde basis voor iedere inwoner in gemeente Stadskanaal is een brede aanpak nodig waarbij aandacht is voor de achterliggende factoren die invloed hebben op gezondheid.

Huidig beleid

Een brede aanpak van gezondheidsachterstanden is niet nieuw in gemeente Stadskanaal. Bestaand beleid, waaronder 'Gezond in de Stad (GIDS)⁽¹⁰⁾, Goede Start (Impuls Kansrijke Start), Lokaal Gezondheidsbeleid⁽¹¹⁾, Lokaal Preventieakkoord⁽¹²⁾ en het herijkte Lokaal Sportakkoord⁽¹³⁾ en Kans voor de Veenkoloniën⁽¹⁴⁾ beschrijven hoe Stadskanaal beoogd om kwetsbare inwoners van de gemeente te ondersteunen in een gezonde basis. Wij focussen ons hierbij op kwetsbare inwoners, jong en oud met een laag sociaal economische status, ook ongeborenen.

Gemeente Stadskanaal benaderd gezondheid vanuit het concept Positieve Gezondheid. Positieve gezondheid wordt gedefinieerd als het vermogen te kunnen omgaan met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. We gaan uit van wat mensen nog wel kunnen, in plaats van wat ze niet kunnen. Binnen de 'Positieve gezondheid' krijgen de domeinen 'zorg', 'sociaal', 'participatie', 'welzijn' en 'welbevinden' een gelijkwaardige positie. Uiteindelijk zal een positieve benadering van wat de inwoner kan en welke mogelijkheden hij of zij heeft eraan bijdragen dat men meer participeert op zowel de arbeidsmarkt als in de samenleving in het algemeen. Zo kunnen we mogelijk gezondheidsverschillen tussen verschillende groepen op langere termijn verkleinen. Naast de 'Positieve gezondheid' gaan we uit van de thema's zoals deze zijn aangereikt in het Nationaal Preventieakkoord van het kabinet. Preventie kan immers een belangrijk middel zijn ter voorkoming van het afnemen van de zelfredzaamheid.

Huidige uitvoering

De gemeente Stadskanaal zet in op gelijke gezondheidskansen en passen zo nodig differentiatie toe bij interventies met gezondheidsachterstanden. De lokale aanpak wordt merendeels opgepakt via de welzijnsorganisatie Welstad en waar nodig met ketenpartners. Deze is integraal en gericht op het versterken van de sociale basis

De samenwerking in onze gemeente tussen de maatschappelijke organisaties zoals o.a. Welstad, GGD, bibliotheken en scholen dragen bij aan het bieden van de juiste ondersteuning op de juiste plek. Voorbeelden van concrete interventies die ingezet worden zijn:

- Sport-, beweeg- en wandelgroepen voor verschillende leeftijdscategorieën en doelgroepen.
- Versterken Weerbaarheid jeugd
- Bewegen bij TDC en Wedeka
- KLIK in de wijk

⁹ Geletterdheid inZicht <https://geletterdheidinzicht.nl/dashboard>

¹⁰ Plan van aanpak GIDS Stadskanaal

¹¹ Lokaal Gezondheidsbeleid Stadskanaal 2020-2024 "Doelgericht naar een gezond Stadskanaal"

¹² Lokaal preventie akkoord "Samen op eigen kracht vooruit"

¹³ Lokaal sportakkoord 2020 "Gewoon doen!"

¹⁴ Kans voor de Veenkoloniën <https://www.mijngoedestart.nl/>

- Armoede beleid & leefomgeving
- Gezondheidsvaardigheden bibliotheken
- Gezondheidseducatieprogramma voor kwetsbare inwoners
- Kookcursussen voor kwetsbare inwoners
- Moestuinprojecten in aandachtswijken
- Met de verrijkte schooldag biedt Tijd voor Toekomst een dagprogramma voor basisscholen om de schooldag te verrijken met sport, kunst en cultuur, gezondheid en wetenschap en techniek
- Vroegsignalering Schuldenproblematiek middels diverse preventieve maatregelen (bespaarcoach, voorzieningenwijzer) en in samenwerking met ketenpartners en versterking van de coördinatie rond vroegsignalering.

Doelen en aanpak 2023-2026:

Beoogd resultaat GALA:

- Elke gemeente heeft een lokale aanpak voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden.
- VWS agendeert in de beleidskeuzes van andere departementen de gevolgen voor gezondheid en gezondheidsachterstanden waar dit van toepassing is.
- In (de opzet van) de monitoring van het GALA en de SPUK wordt de vraag hoe gezondheidsachterstanden te monitoren, uitgewerkt.

Acties gemeenten GALA:

- Gemeenten ontwikkelen een lokale aanpak voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden om kwetsbare groepen te bereiken, waarbij ook wordt gekeken naar de interactie met andere beleidsterreinen. Uitgangspunt is een brede, domein overstijgende aanpak, bijvoorbeeld langs de volgende sporen:
 - goed toegankelijk (preventie- en zorg)aanbod in de wijk;
 - stimuleren van gezond gedrag en gezondheidsvaardigheden;
 - zorgen voor een gezonde leefomgeving en sociale omgeving;
 - stimuleren dat mensen actief mee kunnen doen aan de maatschappij.
- Gemeenten bieden gelijke gezondheidskansen en passen differentiatie toe bij interventies, toegespitst op (wijken met) mensen met gezondheidsachterstanden.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons op inwoners die een verhoogd risico lopen op gezondheid achterstanden. In Stadskanaal zijn dat de inwoners die niet voldoen aan de beweegnorm, kampen met armoede, fysieke of mentale klachten, overgewicht hebben en inwoners die zich overbelast voelen door het bieden van mantelzorg. Voor kinderen hanteren wij de JOGG aanpak. Wij maken gebruik van ervaringsdeskundigen en betrekken de inwoners bij het opstellen van interventies.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente. In de gemeente Stadskanaal zijn er aandachtswijken waar wij komende periode meer focus zullen leggen. Dit zijn wijken waar onder andere de financiële situatie een belemmering kan zijn in het gezond leven. Wat betreft de JOGG aanpak ligt de focus op de vier wijken; Cereswijk, Maarsveld, Musselkanaal en Parkwijk.

Activiteiten en interventies

Er gebeurt binnen gemeente Stadskanaal al veel op het gebied van het terugdringen van gezondheidsachterstanden. De uitdaging zit vooral in het verbinden van de bestaande interventies. Daarnaast zoeken we nieuwe interventies die het bestaande beleid versterken.

De gemeente Stadskanaal heeft een lokale aanpak voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden en zet in op gelijke gezondheidskansen voor kwetsbare groepen. De gemeente weet de doelgroep te vinden. In deze aanpak wordt opgepakt in interactie met andere beleidsterreinen. Uitgangspunt is een brede, domein overstijgende aanpak, langs de volgende sporen:

- a. Goed toegankelijk (preventie- en zorg)aanbod in de wijk
- b. Stimuleren van gezond gedrag en gezondheidsvaardigheden
- c. Zorgen voor een gezonde leefomgeving en sociale omgeving
- d. Stimuleren dat mensen actief mee kunnen doen aan de maatschappij.

Wij hanteren hiervoor in samenhang met het sportakkoord de volgende actielijnen van het **preventie akkoord**:

Actielijn Leefstijl “het doorbreken van het systeem van een ongezonde leefstijl”

Actie 1 Op locaties waar kinderen een groot deel van hun tijd doorbrengen is er aandacht voor educatie en keuzemogelijkheden m.b.t. een gezonde leefstijl. jeugd en jongeren zal worden ingezet op gezonde snacks en traktaties.

Actie 2 Programma Goede start uitbreiden en intensiveren

Actie 3 Gezondheidseducatieprogramma voor kwetsbare inwoners

Actie 4 Kookcursussen voor kwetsbare inwoners

Actielijn mentaal welbevinden: “Het bevorderen van het mentale welbevinden en de eigen kracht van de inwoners”

Actie 1 Beweeg “POH”

Actie 2 Activeren van de inactieve inwoner

Actie 3 Sociaal geïsoleerde inwoners uitnodigen voor inloopcentrum de Regenboog

Actie 4 Ontmoetingsplek voor jongeren creëren

Actie 5 Weerbaarheidsprogramma voor scholieren

Actie 6 Buurt en wijk initiatieven om eenzaamheid tegen te gaan

Actielijn ambassadeurs “Het activeren van ambassadeurs die een bewustwordingsproces op gang brengen in hun directe omgeving.”

Actie 1 Living Labs scholieren

Actie 2 Voorlichtingscampagne alcohol en drugs

Actie 3 Moestuinsonderzoek aandachtswijken

Actie 4 Storytelling succesverhalen

Daarnaast worden interventies uitgevoerd vanuit de **Regiodeal** om gezondheidsverschillen te overbruggen. Zie bijlage 2

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken lokaal samen met ketenpartners die het Gezondheidsbeleid, het Sportakkoord en Preventieakkoord hebben onderschreven. Zie bijlage 1

Tevens maken wij gebruik van de mogelijkheden die de Regiodeal Oost Groningen biedt voor het inzetten van interventies en het versterken van de infrastructuur op het gebied van gezondheid. Met de zorgverzekeraar Menzis hebben wij afspraken gemaakt over de Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI) met extra interventies gericht op de minima.

Wij nemen deel aan het (provinciaal) Gezondheids Overleg Groningen en werken samen met ketenpartners als o.a. Alletta Jacobs School of Public Health, Healthy Aging Network North Nederland, Hanzehoogeschool, Alfa college, UMCG, Zorgverzekeraar Menzis, Zorgaanbieders en Welzijn instellingen in verschillende leernetwerken.

De lokale aanpak wordt merendeels opgepakt en gecoördineerd door de welzijnsorganisatie Welstad (waar nodig met ketenpartners) en is opgenomen in de subsidie overeenkomst. Zij hebben o.a. buurtsportcoaches/jongerenwerkers/buurtwerkers/maatschappelijkwerkers en gezinscoaches in dienst en werken in alle wijken en dorpen dit zorgt voor een groot bereik met inwoners en ketenpartners en korte lijnen die makkelijk door verwijzen naar het juiste loket.

Financiële problematiek en generatie armoede zijn een belangrijke oorzaak van gezondheidsachterstanden. Vanuit het onderzoek 'Uit de Duivelskring van Armoede' (Movisie, 2020) is gebleken dat armoede over kansenongelijkheid op verschillende levensdomeinen gaat. Juist het sociaal werk van Welstad kan deze integrale blik, vanuit het gedachtegoed Positieve Gezondheid op zowel gezondheid als armoede bieden. Het sociaal werk van Welstad zet daarom in om het terugdringen van gezondheidsachterstanden en het bevorderen van gelijke kansen hierin door de inzet van collectieve en individuele ondersteuning op het gebied van financiën. Een deel van deze ondersteuning wordt geboden door ervaringsdeskundigen. Ook onze kortdurende inzet in (financiële) spreekuren in de wijk en als intermediair voor onder andere de Sport en Cultuur voucher en Jeugdfonds Sport & cultuur voucher draagt bij aan het terugdringen van gezondheidsachterstanden.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

In 2023 zijn wij JOGG gemeente geworden en is een JOGG regisseur aangesteld.

De coördinatie van het lokaal preventie- en sportakkoord is in samenhang met JOGG belegd bij Welstad.

2024-2026

Nieuw beleid vraagt niet zozeer om nieuwe beleidsideeën, als wel om het versterken en verbinden van bestaande activiteiten. Wij zijn voornemens in 2024 -2026 de lokale aanpak te continueren en verder door te ontwikkelen en uit te voeren conform de actielijnen van het preventieakkoord in samenhang met de JOGG en het sportakkoord. Wij streven daarbij naar gelijke gezondheidskansen en passen differentiatie toe bij interventies, toegespitst op (wijken met) mensen met gezondheidsachterstanden.

We zien bewegen, ontmoeten en netwerken in de buurt als basis voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden. Dit is onderdeel van de sociale basis. Zie ook 1.1.3 Sociale basis en 2.1.1 Sport en beweegparticipatie en hoofdstuk 3 Gezonde leefomgeving. Wij zetten hiervoor de functionarissen vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (zoals de buurtsport- en cultuurcoaches) in.

1.1.2. Kansrijke start

Cijfers

De opgave om gezondheidsachterstanden terug te dringen begint al bij de eerste duizend dagen van een kind aangezien die sterk bepalend zijn voor de gezondheid op latere leeftijd. Als we kijken naar

de huidige situatie in onze gemeente dan valt er op dit terrein nog winst te behalen. Zo is het percentage vroeggeboorte en/of te laag geboortegewicht in Stadskanaal (15.6% in 2021) hoger dan provinciaal en landelijk. Vroeggeboorte en/of een te laag geboortegewicht zijn belangrijke risicofactoren voor perinatale sterfte. Dit is sinds 2019 een dalende trend (17.4%).

We zien dat er in onze gemeente meer (12%) wordt gerookt tijdens de zwangerschap ten opzichte van de provincie (6.9%). Roken tijdens de zwangerschap geeft extra risico's. Het is één van de oorzaken van perinatale sterfte en perinatale problemen: het verhoogt de kans op een miskraam, een aangetaste placenta en een te kleine of te vroeg geboren baby.

Van belang is dat risico's voor problemen tijdens de zwangerschap snel in beeld komen bij een verloskundige. In gemeente Stadskanaal werden er minder zwangere vrouwen (64.2%) binnen 10 weken van de zwangerschap begeleid door een verloskundige ten opzichte van provinciaal en landelijk (72.7%). Ten opzichte van 2019 is het percentage vrouwen dat wordt begeleid afgenomen. Borstvoeding heeft verschillende positieve effecten op de gezondheid van zowel zuigeling als moeder. We zien in onze gemeente dat er minder zuigelingen uitsluitend borstgevoed worden vanaf de geboorte (47.8%) ten opzichte van de provincie (54.6%) en we zien dat er na 4 maanden nog maar 10% uitsluitend borst gevoed worden en na 6 maanden is dat slechts 2.3%(15).

Huidig beleid

Om aan te sluiten bij de in 2015 ingevoerde nieuwe verdeling van verantwoordelijkheden tussen burgers, gemeente en instellingen is een verschuiving van de dienstverlening rond zorg en ondersteuning 'naar voren in de keten' noodzakelijk. Wij hebben in 2018 de nota Gezonde gezinnen, 'Werkplan Integrale uitvoering Preventieve Zorg en Positieve Gezondheid voor Jeugd en Gezin' vastgesteld. Dit werkplan voorziet in een gemeentelijke sluitende aanpak voor de integrale uitvoering van preventie en vroeghulp voor de gemeentelijke werkvelden: jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp, Wmo(deel jeugd en gezin) en ouderbetrokkenheid (onderwijsachterstandenbeleid). Het werkplan vormt de basis voor de op te stellen uitvoeringsovereenkomsten met en verstrekken van (budget)subsidies aan onder meer de uitvoeringsorganisaties GGD, Stichting Peuterwerk en Stichting Welstad voor de periode 2019-2022; voor de doorontwikkeling van het gemeentelijk Steunpalet Jeugd en Gezin dat als naslagwerk dient voor alle professionals in het sociaal domein; en voor de toekomstige verdere inrichting van de gemeentelijke informatievoorziening.

Middels het programma Kans voor de Veenkoloniën (KvdVK) zetten wij ons al vanaf 2015 in voor het belang van een goede (en gezonde) start van het leven voor kinderen, incl. geboortezorg. Het programma Goede Start is één van de hoofdlijnen van Kans voor de Veenkoloniën en wil elke nieuwe Veenkoloniaal, en daarmee ook de inwoners van Stadskanaal, een goede start bieden. Dit doen ze door interventies aan te bieden, gericht op alle leeftijdsgroepen, zelfs al voor conceptie. Het programma Kans voor de Veenkoloniën eindigt per april 2024 na 9 jaar inzet.

Het programma KvdVK heeft de opgedane kennis en ervaringen gebundeld in het manifest van Kans naar Kracht. Dit manifest biedt de deelnemende partijen acht krachtige sleutels om gezondheidsachterstanden aan te pakken en daarmee de zorg voor elkaar overeind te houden. De 8 sleutels zijn:

1. Zet structureel en meerjarig in op regio's met gezondheidsachterstanden.
2. Durf het verschil te maken en ga voor maatwerk dat aansluit bij behoeften
3. Sla een brug tussen de leefwereld en systeemwereld
4. Besteed aandacht aan achterliggende factoren die gezondheid beïnvloeden.

¹⁵ GGD Groningen in cijfers

5. Erken en benut de kracht van ervaringskennis
6. Geeft ruimte aan en versterk bewonersinitiatieven
7. Werk inhoudelijk en financieel samen op alle niveaus en leer van elkaar
8. Maak gebruik van beproefde interventies en zorg voor monitoring

Deze sleutels gaan wij toepassen op de verdere uitrol van Kansrijke Start. Gemeente Stadskanaal borgt het project Goede Start met de inzet van de SPUK GALA middelen, een bijdrage vanuit de Regiodeal Oost Groningen en het Nationaal Programma Groningen en maakt de omschakeling naar Kansrijke Start.

De hervormingsagenda Jeugd zet in op het structureel verbeteren van de kwaliteit en beschikbaarheid van jeugdhulpverlening en de lange-termijnhoudbaarheid van het jeugdstelsel. De Jeugdgezondheidszorg wordt als belangrijke schakel gezien in het verbinden en versterken van de jeugdpreventieketen.

Huidige uitvoering

De kansrijke start coalitie in gemeente Stadskanaal, genaamd Goede Start gaat uit van de eerste dagen van een kind en zet zich o.a. in op leefstijl bij zwangere vrouwen, zo is een pilot gestart om zwangeren te ondersteunen bij het stoppen met roken. De huidige coalitie is momenteel actief bezig met de volgende thema's:

- Het stoppen met roken beleid
- De vroegsignalering
- Voorlichting op mbo
- Positieve Gezondheid en de GIZ
- Laag geletterdheid
- Ervaringsdeskundigheid (Armoede en Sociale uitsluiting)
- Op gezond gewicht

Daarnaast ziet jeugdgezondheidszorg (JGZ) vrijwel alle jeugdigen van -9 maanden tot 18 jaar en biedt over een langere periode laagdrempelige, preventieve ondersteuning. JGZ draagt eraan bij dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen en dat ze gezond en veilig opgroeien. Met een pakket aan preventieve gezondheidszorg aan elk gezin en ieder kind/jeugdige wordt aan dit doel van de JGZ gewerkt. Aanvullende daarop hebben wij als gemeente nog een aantal extra interventies waar wij op inzetten:

- Stevig Ouderschap
- Preventie Logopedie
- Nu Niet Zwanger
- Dichtbij huis opvoed ondersteuning
- Extra inzet prenataal huisbezoek
- VVE Voor- en vroegschoolse educatie

Vanuit Welstad wordt ingezet op jongerenwerk, maatschappelijke diensttijd (Impacter), het aansluiten van sociaal werkers op de (voor)scholen, het bieden van jeugdmaatschappelijk werk aan (ouders) van kinderen en jongeren tot 23 jaar, vroeghulp bij relatieproblematiek, collectieven voor jonge moeders en het project Jeugd en Opgroeien dragen op dit moment bij aan het creëren van een kansrijke start.

Beoogd resultaat GALA:

Elke gemeente heeft een lokale ketenaanpak kansrijke start, inclusief interventies, en maakt samenwerkingsafspraken met partners rondom de eerste duizend dagen van een kind.

Acties gemeenten GALA:

- Per 2024 heeft elke gemeente een ketenaanpak kansrijke start die gericht is op de eerste 1000 dagen van elk kind dat in een kwetsbare situatie zit. Daarvoor maken zij samen met relevante partijen via lokale coalities structurele (keten)afspraken, zodat gezinnen in een kwetsbare situatie vroegtijdig in beeld komen en de zorg en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben rondom de eerste 1000 dagen (van -10 maanden tot en met 2 jaar) van kinderen. Het gaat daarbij om partijen als de GGD, partijen uit de geboortezorg, het sociaal domein, de JGZ-uitvoerende partij, de huisarts en de zorgverzekeraar.
- Gemeenten zorgen ervoor dat inwoners in de vruchtbare leeftijd (die in een kwetsbare situatie verkeren) voldoende regie (kunnen) nemen op hun kinderwens. Voor inwoners in een kwetsbare situatie die ondersteund worden met een erkende interventie bij het nemen van regie op de kinderwens en niet in staat zijn de gewenste anticonceptie zelf te betalen, dient de gemeente deze kosten op zich te nemen.
- Gemeenten zorgen ervoor dat inwoners in de vruchtbare leeftijd (die in een kwetsbare situatie verkeren) in het verlengde van prenatale voorlichting op een laagdrempelige manier preconceptievoorlichting aangeboden krijgen en bekend zijn met de mogelijkheden voor preconceptiezorg (preconceptieconsult).

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons met Kansrijke Start op de eerste duizend dagen van een kind. Daarnaast richten wij ons op aanstaande ouders om het gesprek aan te gaan over zwangerschap.

Schaalgrootte

Kansrijke start geldt voor de gehele gemeente.

Activiteiten en interventies

Wij hebben de lokale coalitie Goede Start omgevormd naar een coalitie Kansrijke Start waarin de lokale partners samenwerken. Daarnaast hebben wij Nu niet zwanger ingezet. Er zal onderzocht worden op welke wijze het programma verder vorm en inhoud krijgt en welke stappen gewenst zijn om het programma te verbreden binnen de gemeente wat betreft doelgroepen en interventies. Wij onderzoeken de volgende interventies om in te zetten via de uitvoerende organisaties.

- 22-wekenprikmoment: het moment van de 22 wekenprik tijdens de zwangerschap gebruiken om in te zetten als extra signaleringsmoment door een uitgebreider consult aan te bieden door de JGZ.
- Stevig ouderschap (eventueel prenataal): problemen normaliseren en het risico op ernstige opvoedproblemen en kindermishandeling verkleinen. Doel is om zelfvertrouwen en zelfredzaamheid van ouders te vergroten en hun sociale netwerk te versterken en de hechting te bevorderen.
- VoorZorg: VoorZorg ondersteunt aanstaande (tiener)moeders die te maken hebben met problemen als armoede, (seksueel) geweld, geringe sociale steun en drugs- of alcoholmisbruik. Voorzorg is een intensief programma met 40-60 gestructureerde huisbezoeken, van het moment van zwangerschap tot het kind 2 jaar is. Nu in Groningen en Midden-Groningen.

- Programma Moeders Informeren Moeders is uitgebreid met Moeders Informeren Zwangeren. Ervaren moeders worden hierbij gekoppeld aan (aanstaande) moeders om ervaringen te delen en het netwerk te vergroten. Ook kunnen zij gratis workshops volgen en themabijeenkomsten bezoeken.
- Centering pregnancy en centering parenting, programma's die de medische controles en alle informatie rondom zwangerschap, de bevalling en de eerste babytijd groepsgewijs aanbieden. De programma's versterken eigen kracht van ouders, verhogen de sociale steun en bieden integrale zorg omdat ze op elkaar aansluiten.
- Voorlichting, scholing, aandacht voor de "parents-to-be" over o.a. Seksualiteit, anticonceptie en gezonde zwangerschap op primair, voortgezet en speciaal onderwijs.
- Nu Niet Zwanger; helpt het aantal ongeplande zwangerschappen voorkomen door het bevorderen van een eerlijk gesprek over seksualiteit, anticonceptie en kinderwens.
- Borstvoeding: Wanneer vrouwen borstvoeding willen geven, is begeleiding en ondersteuning van het geven van borstvoeding, zowel tijdens de zwangerschap, de kraamperiode als de periode daarna een belangrijke voorwaarde voor het succes hiervan. Het gaat hierbij om zowel het verstrekken van informatie over borstvoeding als het aanleren van vaardigheden en het versterken van het zelfvertrouwen van borstvoedende moeders.
 - Extra inzet lactatiekundige (bijv)
 - Borstvoedingsvriendelijke gemeente

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken hierbij lokaal, regionaal en provinciaal samen met de betrokken beroepsgroepen in de eerste- en tweede lijn, onderwijs en voor- en vroegschoolse voorzieningen en welzijn. Via het Gezondheids Overleg Groningen (GOG) werken wij programmatisch samen in de provincie Groningen.

De samenwerking vindt plaats op basis van een samenwerkingsovereenkomst tussen de deelnemende partners en zijn voornemens gebruik te maken van bewezen interventies en richten hiervoor een leernetwerk in.

Bijvoorbeeld op het gebied van deskundigheidsbevordering en psycho-educatie richting professionals: kraamzorg, CJG, medewerkers afdeling gynaecologie van het ziekenhuis en huisartsen.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

In 2023 is de lokale coalitie Kansrijke Start gerealiseerd rond de eerste duizend dagen van een kind. Continueren wij het project Nu niet zwanger.

Wij hebben zorgpaden ontwikkeld en ingezet.

Wij hebben een start gemaakt met het versterken van de ketensamenwerking met partijen op provinciaal nivo door deel te nemen aan het provinciale project Kansrijke Start

2024-2026

Per 2024 hebben wij een ketenaanpak kansrijke start die gericht is op de eerste 1000 dagen van elk kind dat in een kwetsbare situatie zit. Voor de periode 2024 t/m 2026 zijn wij voornemens verdere structurele (keten)afspraken te maken met relevante partijen, zodat gezinnen in een kwetsbare

situatie vroegtijdig in beeld komen en de zorg en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben rondom de eerste 1000 dagen (van -10 maanden tot en met 2 jaar) van kinderen. Ook nemen wij ons voor te onderzoeken op welke wijze het programma verder vorm en inhoud krijgt en welke stappen gewenst zijn om het programma te verbreden binnen de gemeente wat betreft doelgroepen en interventies. Wij zorgen er met Nu niet zwanger ook voor dat inwoners in de vruchtbare leeftijd (die in een kwetsbare situatie verkeren) voldoende regie (kunnen) nemen op hun kinderwens. Wij werken mee en nemen deel aan een provinciale coalitie Kansrijke coalitie. In de periode 2024 – 2026 onderzoeken wij op welke wijze wij Kansrijke Start kunnen borgen met als optie het onder te brengen bij de JGZ. Wij onderzoeken in samenwerking met de JGZ de mogelijkheid om de doelgroep van Kansrijke Start uit te breiden tot en met 4 jarigen.

1.1.3. Sociale basis cijfers

Sociaal kapitaal is het totaal aan hulpmiddelen dat beschikbaar is voor (individuele) in een gemeenschap om de sociale organisatie vorm te geven. Belangrijke elementen van sociaal kapitaal zijn sociale relaties, groepslidmaatschap, formele en informele sociale netwerken, gedeelde normen, vertrouwen, wederkerigheid en inzet voor de gemeenschap. Deze hulpmiddelen vinden hun voedingsbodem in bijvoorbeeld gemeenschapsactiviteiten, sociale steun en participatie. In 2020 woonde 14% van de volwassenen in een buurt met hoog sociaal kapitaal in de gemeente Stadskanaal. Provinciaal woonde 11% in een buurt met een hoog sociaal kapitaal. Ter vergelijking: 45% van de volwassenen in de gemeente Stadskanaal woonde in een buurt met laag sociaal kapitaal. Provinciaal is dit percentage 50% ⁽¹⁶⁾.

Gezondheid kan de maatschappelijke participatie beïnvloeden en andersom. Zo participeren mensen met gezondheidsproblemen over het algemeen minder vaak dan mensen zonder gezondheidsproblemen. Deelname aan maatschappelijke activiteiten kan ook een positief effect hebben op gezondheid. In 2020 waren 26% van de volwassenen actief binnen het vrijwilligerswerk, provinciaal is dat 25%. Onder onze 65-74-jarigen inwoners zijn 32% vrijwilliger⁽¹⁷⁾.

Huidig beleid

Gemeente Stadskanaal wil sociale cohesie, gemeenschapszin en eigen initiatief stimuleren door te werken aan een gezonde leefstijl. De gemeente wil het versterken van de sociale samenhang en veerkracht in dorpen en wijken stimuleren door het faciliteren van bewonersparticipatie, basisvoorzieningen en vrijwilligersorganisaties. Streven is dat hierdoor inwoners, (basis)voorzieningen, vrijwilligersorganisaties, wijkorganisaties en sociale verbanden in dorpen en wijken in staat zijn problemen te voorkomen, waar mogelijk klein te houden en zoveel mogelijk zelf op te lossen. Doel is tevens dat onze inwoners zo lang mogelijk op eigen kracht deel kunnen nemen aan de samenleving. Dit doen wij gebiedsgericht, omdat behoeften en wensen per wijk verschillen. Extra inzet is er voor vrijwilligers(organisaties) en groepen inwoners die extra aandacht nodig hebben. We denken hierbij aan jeugdigen, ouderen en (psychisch) kwetsbaren.

¹⁶ GGD Groningen in cijfers

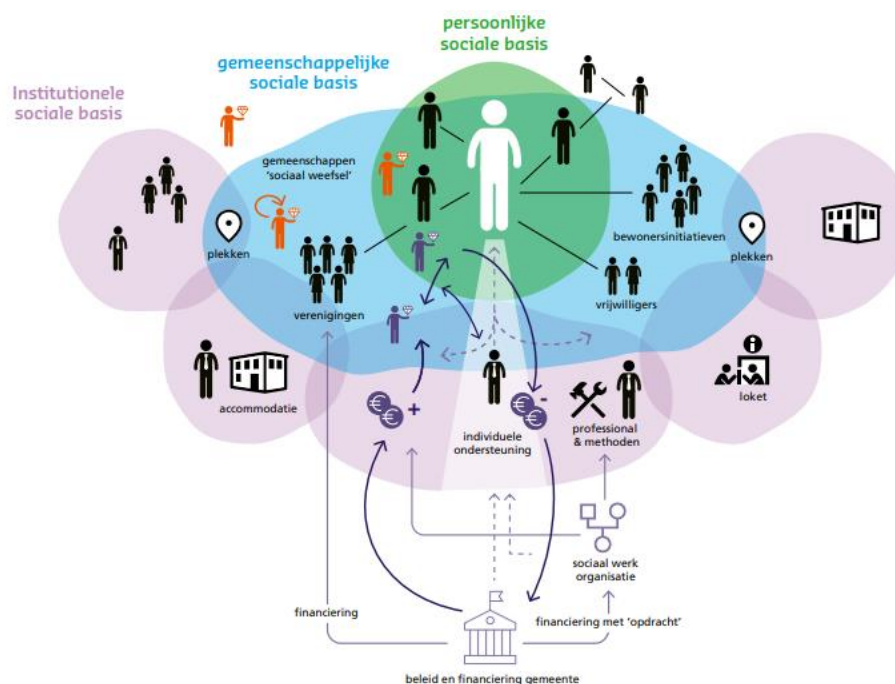
¹⁷ GGD Groningen in cijfers

Wij zien in onze gemeente talloze voorbeelden van buurten waar het groeit, bloeit en samensmelt. Deze inwonersinitiatieven dragen niet alleen bij aan een gezonde leefomgeving, ze maken talenten zichtbaar en brengen inwoners samen. Het zijn kenmerken van een sterke sociale basis waar we als gemeente Stadskanaal naar toe willen. Een sterke sociale basis bevordert namelijk een inclusieve samenleving. Wij definiëren de sociale basis als volgt:

‘Het geheel aan vrij toegankelijke formele en informele diensten, voorzieningen, netwerken, inwoners-activiteiten en betekenisvolle relaties tussen inwoners onderling en tussen inwoners, professionals en de overheid die het mogelijk maken dat mensen in diverse sociale verbanden kunnen samenleven en participeren in de maatschappij.’

De sociale basis kunnen we indelen in drie sferen¹⁸:

1. de persoonlijke sociale basis,
Dit betreffen de inwoners zelf en hun eigen netwerk.
2. de gemeenschappelijke sociale basis
Dit zijn de georganiseerde verbindingen tussen inwoners en door inwoners geïnitieerde activiteiten, zoals buurtinitiatieven en activiteiten vanuit (sport en buurt)verenigingen.
3. de institutionele sociale basis.
In de derde sfeer van de sociale basis is het sociaal werk te vinden.
De inzet van het sociaal werk via Welstad is gericht op en is ondersteunend aan de gemeenschappelijke sociale basis en de persoonlijke sociale basis.

¹⁸ Bron: [Cijfers-en-de-sociale-basis.pdf \(movisie.nl\)](#):

Huidige uitvoering

Stichting Welstad is een brede welzijnsvoorziening die het sociaal werk uitvoert in de gemeente. Dit betreft diverse onderdelen: sociaal cultureel werk, ouderenwerk, jeugdwerk, algemeen maatschappelijk werk, peuterspeelzaalwerk, buurtwerk (waaronder brede scholen) , brede combinatiefunctionarissen, vrijwilligerswerk/Vrijwilligersinformatiepunt (VIP!), schuldhulpverlening , eerstelijnsloket (onafhankelijke) cliëntondersteuning en mantelzorgondersteuning. Inzet is vanuit positieve gezondheid en versterken van de sociale basis van individuen dan wel de buurt/wijk. De omvang en aard van de activiteiten kan per dorp en wijk variëren en dient aan te sluiten bij het wijkgericht werken en de wijkvisietrajecten⁽¹⁹⁾. De samenwerking vindt plaats tussen Stichting Welstad, dorps- en wijkcoördinatoren van de gemeente, woningcorporatie en andere relevante partners in de wijk zoals scholen en bibliotheken. Gemeente Stadskanaal werkt wijkgericht ⁽²⁰⁾. Dit doen wij door het verstrekken van wijkbudgetten aan wijkraden en dorpsbelangenverenigingen en het ondersteunen van initiatieven uit de wijk. Bij wijkontwikkelingsprojecten richten diverse initiatieven op participatie en meedoen. Daarnaast worden Wijkbudgetten uitgebreid voor ‘gezond initiatief’ van inwoners.

Voorbeelden van hoe de welzijnsorganisatie uitvoering geeft binnen gemeente Stadskanaal:

- De begeleiding, scholing, advisering en waardering van bestuurders en vrijwilligers van dorps- en wijkraden, vrijwilligersorganisaties en sport- beweeg- en cultuuraanbieders.
- Bevorderen van het functioneren van een ontmoetingsplek in dorp/wijk met een gevarieerd en aansprekend activiteiten aanbod voor alle doelgroepen uit het dorp/de wijk. Elke wijk kan beschikken over een ontmoetingsplek voor jong en oud voor activiteiten die bijdragen aan de participatie. Uitgangspunt hierbij is het bevorderen van de brede sociale beweging van ‘voor de inwoner’ naar ‘door de inwoner’. De ondersteuning is er op gericht om de zelfredzaamheid van de betrokken organisaties te vergroten. Er wordt in elk geval inzet geleverd in Maarswold, de Parkwijk, Stadskanaal Noord, Alteveer en Cereswijk, Maarsveld, Maarsstee, Mussel en Musselkanaal.
- De welzijnsorganisatie voert activiteiten uit voor mantelzorgers binnen onze gemeente zoals; Lotgenoten bijeenkomsten, specifieke aandacht voor jonge mantelzorgers (5 en 18 jaar), mantelzorgwaardering, mantelzorg steunpunt,zheimercafé en parkinsoncafé en respijtzorg

Aanvullende uitvoeringsprogramma's binnen onze gemeente zijn:

- Gemeente grond beschikbaar voor wijken of straten voor moes tuinieren.
- GGZ-inloop en zinvolle dag invulling voor psychisch kwetsbaren⁽²¹⁾
- Voor het organiseren bereikbare en toegankelijke zorg/ Preventie in de keten heeft de gemeente diverse projecten in de regiodeal. (zie bijlage 2)
- Digitaal platform ‘Samen Stadskanaal’ voor inwoners en professionals.
- Senioren voorlichters

Daarnaast neemt de gemeente deel aan het Actieprogramma Eén Tegen Eenzaamheid (Ete)⁽²²⁾ en werkt hierin samen met ketenpartners. Stichting Welstad bevordert, in het kader van de

¹⁹ Programma van Eisen Welzijnsvoorzieningen 2023

²⁰ Nota wijkgericht werken

²¹ Collegebesluit structurele invulling de Regenboog, programma psychisch kwetsbaren, taskforce wachttijden Sggz

eenzaamheidsbestrijding, de realisatie van meerdere vaste wekelijkse inloophmomenten in dorpen en wijken, waar inwoners zonder dat er iets van hen verwacht wordt onder de mensen kunnen zijn, een eigen activiteit kunnen doen, contacten kunnen leggen of samen iets kunnen ondernemen.

Doelen en aanpak 2023-2026

Beoogd resultaat GALA:

Gemeenten faciliteren een sterke lokale sociale basis met een sterke sociale samenhang en laagdrempelige toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving. Dit doen zij met behulp van het opstellen van een beleidsvisie en uitvoeren van maatregelen.

Acties gemeenten GALA

Gemeenten versterken nog nadrukkelijker de inzet van de sociale basis en de algemene voorzieningen als passende laagdrempelige maatschappelijke ondersteuning.

- Elke gemeente heeft uiterlijk in 2024 een beleidsvisie op de sociale basis, met aandacht voor gebiedsgerichte uitvoering. Hierin komen in ieder geval de volgende thema's aan de orde: sociale samenhang of samenlevingsopbouw, mantelzorg, tegengaan van eenzaamheid, inzet en ondersteuning van vrijwilligerswerk en professionals sociaal domein. Deze thema's worden binnen de voorwaarden voor toekenning van de middelen verbonden aan de lokale context en de leefomgeving.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons hierbij op alle inwoners.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente maar werken hierbij wijkgericht. In de gemeente Stadskanaal zijn er aandachtswijken waar wij komende periode meer focus zullen leggen. Dit zijn wijken waar onder andere de financiële situatie een belemmering kan zijn in het gezond leven.

Activiteiten en interventies

Voortzetting en versterken huidig beleid en uitvoering. Zie onderdeel huidige uitvoering.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken hierbij samen met Welstad en andere relevante ketenpartners in de gemeente, zoals o.a. onderwijs (VO en PO), sportaanbieders, verenigingen, kerken en zorginstellingen. Wij werken wijkgericht. Met Welstad hebben wij een subsidie overeenkomst af gesloten. Verder hebben wij een convenant Ete met verschillende ketenpartners onderschreven.

Wij werken hierbij wijkgericht

²² Convenant Een tegen Eenzaamheid 'De 5 pijlers In de lokale aanpak tegen eenzaamheid'

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

Wij faciliteren met ons huidige beleid en uitvoering laagdrempelige toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving. Hiermee bieden wij een lokale sociale basis met een sterke sociale samenhang. Wij stellen in 2023 een beleidsvisie Sociale basis op en maken hiervoor (subsidie)afspraken met betrokken partijen voor de uitvoering.

2024-2026

Wij zijn voornemens in 2024 de beleidsvisie Sociale basis vast te stellen, waarin de inzet van het welzijnswerk voor de sociale basis worden uitgewerkt. Eigen middelen en het aanvullend budget vanuit GALA biedt mogelijkheden de opgaven te faciliteren. Met daarin aandacht voor gebiedsgerichte uitvoering van vrijwel alle onderdelen van het GALA en het IZA waaronder Een tegen Eenzaamheid.

1.1.4. Mantelzorg

Cijfers

Van onze volwassen inwoners is 15% mantelzorger. Provinciaal is er een sterke stijgende lijn te zien in het aantal mantelzorgers dat aangeeft overbelast te zijn. In 2020 was dit 12%, in 2022 is dit 17% van de mantelzorgers.

Huidig beleid

Wij faciliteren mantelzorg via Welstad. Wij reiken jaarlijks een Mantelzorgwaardering uit aan zowel volwassenen als jongeren in de vorm van een blijk van waardering. Via de Wmo verstrekken wij respijtzorg om overbelasting van mantelzorgers te voorkomen. Bij de intake wordt via het keukentafelgesprek mantelzorg inzichtelijk gemaakt.

Huidige uitvoering

Wij hebben een steunpunt mantelzorg. Vanuit hier worden samen met ketenpartners uit de 1e en 2e lijn lotgenotenactiviteiten georganiseerd zoals een Alzheimer- en Parkinson café en bijeenkomsten voor inwoners / mantelzorgers Niet Aangeboren Hersenletsel. Daarnaast kunnen mantelzorgers deelnemen aan een training psychisch fitter. Jaarlijks wordt de Blijk van waardering uitgereikt aan mantelzorgers en worden activiteiten georganiseerd voor jonge mantelzorgers. Seniorenvoorlichters bezoeken oudere inwoners in de thuissituatie. Wij zetten via de Wmo dagbesteding als respijtzorg in om mantelzorgers te ontlasten. Hiervoor zijn diverse aanbieders gecontracteerd. Voor mantelzorgers is het aanbod te vinden via onze website 'samen stadskanaal.nl', het Wmo-loket en de welzijnsorganisatie / steunpunt mantelzorg.

Beoogd resultaat GALA:

Gemeenten faciliteren een sterke lokale sociale basis met een sterke sociale samenhang en laagdrempelige toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving. Dit doen zij met behulp van het opstellen van een beleidsvisie en uitvoeren van maatregelen.

Acties gemeenten GALA:

Gemeenten gaan in de periode 2023 – 2026 mantelzorgers extra ondersteunen bij het uitvoeren van hun zorgtaken. Dit kan bijvoorbeeld door het verbeteren van de toegang tot regelingen en ondersteuningsvormen. Dit kan ook door het versterken van het steunpunt mantelzorg en het toegankelijker maken van informatie en advies. In het plan van aanpak dat gemeenten in moeten dienen voor de aanvraag van de SPUK wordt dit per gemeente concreet uitgewerkt.

- Gemeenten werken aan het versterken en doorontwikkelen van hun respijtzorgaanbod om in samenspraak met de mantelzorgers in de periode 2023-2026 het respijtzorgaanbod beter aan te laten sluiten op de vraag en behoefte van de mantelzorgers. In het plan van aanpak dat gemeenten in moeten dienen voor de aanvraag van de SPUK wordt dit concreet uitgewerkt.
- Gemeenten gaan in regionaal verband via de samenwerkingsagenda actief de dialoog aan met zorgverzekeraars en zorgkantoren over een domeinoverstijgend aanbod van zwaardere vormen van respijtzorg om waar passend een aantal pilots te kunnen starten. De resultaten van deze pilots worden benut voor verder beleid.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons op volwassen inwoners en jongeren die mantelzorg verlenen.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente.

Activiteiten en interventies

- Wij faciliteren een mantelzorg steunpunt en bieden een sociale basis met een sociale samenhang en laagdrempelige toegankelijke voorzieningen. Hier kunnen mensen op elkaar terugvallen en meedoen in de samenleving.
- Op onze website: 'Samen Stadskanaal' is het aanbod aan mantelzorgondersteuning reeds goed vindbaar en duidelijk.
- Aan mantelzorgers wordt jaarlijks een blijk van waardering uitgereikt.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken samen met welzijn, zorgaanbieders en andere maatschappelijke organisaties. Hiervoor hebben wij subsidieovereenkomsten of contracten afgesloten.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

In 2023 hebben wij een steunpunt Mantelzorg en bieden ondersteuning aan mantelzorgers bij het uitvoeren van hun zorgtaken en toegang tot relevante regelingen en ondersteuningsvormen. De medewerkers van het steunpunt Mantelzorg nemen deel aan het lokale netwerk Dementie. Bij uitreiking van de jaarlijkse blijk van waardering is tevens aandacht voor de jonge mantelzorger.

2024-2026

Wij zijn voornemens in 2024 de beleidsvisie Sociale basis vast te stellen. Het steunpunt mantelzorg is hiervan onderdeel. Wij zijn voornemens in de periode 2024-2025 voor mantelzorgers de toegang tot regelingen en ondersteuningsvormen te verbeteren. Hierbij onderzoeken wij de mogelijkheid tot het versterken van het steunpunt mantelzorg en het toegankelijker maken van informatie en advies door het steunpunt om te turnen tot Mantelzorg Informatie Punt!

Wat betreft het respijtzorgaanbod voor mantelzorgers zijn wij voornemens te werken aan het versterken en door ontwikkelen van het respijtzorgaanbod en de bekendheid daarvan. Het is dan de intentie om in samenspraak met de mantelzorgers in de periode 2024-2025 het respijtzorgaanbod beter aan te laten sluiten op de vraag en behoefte van de mantelzorgers.

Wij onderzoeken daarbij de aansluiting bij de Mantelzorgtest van de zorgverzekeraars. De Mantelzorgtest is een online instrument dat door alle zorgverzekeraars wordt geïmplementeerd. Het stelt een aantal vragen aan de mantelzorger en brengt in beeld welke rollen deze vervult. Het geeft inzicht in hoe belastend de mantelzorg ervaren wordt en geeft een gevoel over hoe lang dit nog vol te houden is. Door het tonen van een passend aanbod vanuit de zorgverzekeraar bij die rollen kan de mantelzorger zelf concreet aan de slag met hulp en ondersteuning. Door een lokaal aanbod hieraan te koppelen krijgt de mantelzorger op deze wijze een compleet beeld van alle ondersteuningsmogelijkheden zodat deze beter benut kan worden.

Wij zijn voornemens om in regionaal verband via de samenwerkingsagenda van het GOG de dialoog aan te gaan met zorgverzekeraars en zorgkantoren over een domeinoverstijgend aanbod van zwaardere vormen van respijtzorg om waar passend een aantal pilots te kunnen starten. De resultaten van deze pilots worden gedeeld benut voor verder beleid.

In 2026 faciliteren wij voor mantelzorgers een sterke lokale sociale basis met een sterke sociale samenhang en laagdrempelige toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving.

1.1.5. Een tegen eenzaamheid

Cijfers

Eenzaamheid kan iedereen overkomen. Iedereen voelt zich wel eens eenzaam en wanneer is het een probleem? Meer dan helft van de mensen ouder dan 75 jaar in Nederland zegt zich eenzaam te voelen. In de gemeente Stadskanaal gaat het om 46% van de volwassenen, volgens cijfers van het RIVM. Onderzoek wijst uit dat in Stadskanaal meer dan 10% van de volwassenen ernstig of zeer ernstig eenzaam is en dat kan serieuze gevolgen hebben voor de gezondheid, welzijn en kwaliteit van leven. 53% van de 75-plussers geeft aan zich eenzaam te voelen. Eenzaamheid is een negatieve situatie, die gekenmerkt wordt door de ervaring van gemis en teleurstelling. Gevoelens van eenzaamheid kunnen leiden tot mentale gezondheidsklachten en fysieke klachten, waaronder een depressie en hart- en vaatziekten⁽²³⁾.

²³ GGD Groningen in cijfers

Eenzaamheid hangt samen met tal van maatschappelijke opgaven zoals het creëren van een stevige sociale basis, het verbeteren van de mentale gezondheid, het tegengaan van armoede, de inrichting van de fysieke leefomgeving, het werken aan gezondheidspreventie en het stimuleren van vrijwilligerswerk. 47% van onze volwassen inwoners geven aan zich eenzaam te voelen, 14.4% is (zeer) ernstig eenzaam. Het percentage jongeren dat zich altijd of vaak eenzaam voelt is 8.3% ⁽²⁴⁾.

Huidig beleid

Wij nemen sinds 2020 deel aan het actieprogramma 'Één tegen Eenzaamheid' (Ete) en hebben de intentieverklaring getekend. Hiermee kunnen we de lokale aanpak om eenzaamheid terug te dringen verstevigen, een sterk netwerk creëren en werken aan een duurzame aanpak. Wij hebben naast ouderen ook aandacht voor eenzaamheid onder jongeren.

Huidige uitvoering

Wij hebben de uitvoering van Ete belegd bij Welstad. Per wijk is Ete onderwerp van overleg met de buurt en in de wijk aanwezige / werkzame organisaties, waaronder zorgaanbieders en kerken. Daarnaast hebben wij in o.a. het kader van Ete het project Sociaal Vitaal uitgevoerd in 2021-2022 in een aantal wijken in Stadskanaal. Welstad richt zich op kwetsbare mensen. Wij werken samen met ketenpartners. Welstad bevordert, in het kader van de eenzaamheidsbestrijding, de realisatie van meerdere vaste wekelijkse inloopmomenten in dorpen en wijken, waar inwoners zonder dat er iets van hen verwacht wordt onder de mensen kunnen zijn, een eigen activiteit kunnen doen, contacten kunnen leggen of samen iets kunnen ondernemen.

Welstad biedt tal van activiteiten en interventies, o.a.

- Lotgenotengroepen dementie, autisme en rouw
- Activiteiten in wijken en dorpen voor jong en oud, zoals Burendag of NL-doet
- Contacten onderhouden met lokale initiatieven als kerken, plattelandsvrouwen, wijkraden, ouderenbonden, verenigingen etc.
- Individuele gesprekken door buurtmaatschappelijk werkers met mensen met psychosociale problemen. Eenzaamheid kan hier gesignaleerd worden of besproken worden.
- Toeleiding naar vrijwilligerswerk,
- Activeren met sport als middel voor jong en oud. Eenzaamheid kan een aanleiding zijn om iemand aan te melden.
- Inloopochtenden waar ontmoeting voorop staat
- Gezamenlijke maaltijden
- Vrijwillige voorlichting door seniorenvoorlichters en mantelzorgvoorlichters
- Huisbezoeken in het kader van integrale ouderenzorg,
- Trainingen voor jong en oud
- In het professionele netwerk het thema eenzaamheid agenderen en gezamenlijk een passend aanbod ontwikkelen in wijken en dorpen.
- De wijk in om zichtbaarheid te vergroten
- Het project Laaggeletterdheid en KLIK meer vorm geven zodat ook laaggeletterden en mensen met weinig kennis van de digitale wereld, kunnen participeren en zich kunnen ontwikkelen.

²⁴ GGD Groningen in cijfers

Beoogd resultaat GALA:

Gemeenten faciliteren een sterke lokale sociale basis met een sterke sociale samenhang en laagdrempelige toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving. Dit doen zij met behulp van het opstellen van een beleidsvisie en uitvoeren van maatregelen.

Acties gemeenten GALA:

Gemeenten zetten in op een lokale aanpak eenzaamheid langs de vijf pijlers: bestuurlijk commitment, een sterk netwerk creëren, mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf betrekken, aan een duurzame aanpak werken en monitoring en evaluatie organiseren.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons met Ete op zowel volwassenen als jongeren en werken samen met ketenpartners in de wijk. Ete is onderdeel van Sociale basis.

Schaalgrootte

Ete heeft aandacht binnen de gehele gemeente. Per wijk / kern hebben is Ete onderwerp overleg met buurt- en samenwerkingspartners.

Activiteiten en interventies

Wij nemen deel aan de landelijke actie Ete. Per wijk en dorp is het thema eenzaamheid een van de onderwerpen waarover met de partners afspraken worden gemaakt en activiteiten op elkaar afgestemd. Wij faciliteren Welstad om hierop regie te voeren.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken samen met maatschappelijke partners om de stijgende eenzaamheid onder ouderen en de GGz doelgroep te beperken. We hebben contact met o.a. zorgaanbieders, kerken, wijkraden, ouderenwerkers, Welstad, participatieraad etc. Voor de ouderen maken wij ook gebruik van het programma Sociaal vitaal dat wordt uitgevoerd vanuit een provinciale aanpak genaamd Goud Verig. Zie hiervoor ook 1.1.3 Sociale basis. Voor de Ggz doelgroep wordt met de GGz-inloop samengewerkt. Dit heeft geleid tot diverse activiteiten wat geleid heeft tot inclusie en activiteiten in en met de buurt.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

Gemeente Stadskanaal kent in 2023 een lokale aanpak van eenzaamheid met een breed lokaal netwerk en activiteiten waar veel verschillende organisaties uit welzijn, sport, cultuur, vrijwilligers, levensbeschouwelijke ondernemingen en ondernemers de doelstelling hebben eenzaamheid te voorkomen te bestrijden.

2024-2026

Wij zijn voornemens in 2024 de beleidsvisie Sociale basis vast te stellen. Ete is onderdeel van de Sociale basis. Wij zijn voornemens in de periode 2024-2025 Ete verder uit te werken, te verbreden en te borgen. Daarbij werken wij de door Ete gehanteerde vijf pijlers verder uit: bestuurlijk

commitment, een sterk netwerk creëren, mensen met gevoelens van eenzaamheid zelf betrekken, aan een duurzame aanpak werken en monitoring en evaluatie organiseren. Wij faciliteren hierbij een sterke sociale basis zoals beschreven in 1.1.3 Sociale basis.

In 2026 faciliteren wij ten aanzien van het thema Ete een sterke lokale sociale basis met een sterke sociale samenhang en laagdrempelige toegankelijke voorzieningen waar mensen op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving.

1.1.6. Welzijn op recept

Welzijn op recept is een werkwijze om mensen met psychosociale klachten beter te helpen door een goede samenwerking tussen huisarts, eerstelijns zorgverlener, welzijn en het sociaal domein van gemeenten. Huisartsen worden vaak geconfronteerd met psycho-sociale problematiek waar geen medische oorzaak voor is. Zoals schulden, eenzaamheid, verminderde zelfredzaamheid, ongeletterdheid, armoede, etc. Door een betere samenwerking tussen sociaal en medisch domein wordt onnodige medicalisering van sociale problematiek voorkomen en sneller opgepakt en/of doorgeleid naar de juiste plek.

Cijfers

De GGZ problematiek en het aantal kwetsbare thuiswonende ouderen in Stadskanaal is hoger dan het gemiddelde in Nederland. De wachtlijsten voor Specialistische Ggz zijn in de provincie Groningen behoren tot de langste van het land. Vanuit de Regionale taskforce wachtlijsten Ggz (Rtwg) hebben alle gemeenten de opdracht aanvaard om een ondersteuner sociaal domein (OSD-er) in te zetten bij hun huisartsenpraktijken. Hoewel de aanleiding hiervoor de ggz-wachtlijsten betrof gaat het bij de OSD-er ook om andere kwetsbare volwassenen en ouderen. Het aantal thuiswonende kwetsbare ouderen bedraagt in Stadskanaal 23 %. Landelijk is dit 17 %. Het aantal normpraktijken (=2095 cliënten) bedraagt in Stadskanaal 16,3. Deze zijn verdeeld over 7 locaties in de gemeente: 3 in Stadskanaal (de Wieke, de Venen en Stad en Lande), 2 in Musselkanaal (Musselhorst en Agapé), 2 in Onstwedde. Voor alle huisartsenpraktijken gezamenlijk is 0,85 fte ondersteuner sociaal domein beschikbaar via de Regiodeal. Dat wil zeggen dat er per locatie gemiddeld 2 uur per week beschikbaar is.

Huidig beleid

Aan elke huisartsen praktijk is per 1-1-2023 een OSD-er verbonden voor 2 uur per week. De OSD-er is een vaste maatschappelijk werker die samenwerkt met huisarts en POH-ers en zorgt voor een snelle doorgeleiding naar het sociaal domein. Dan vervult de OSD-er een makelaarsfunctie, in sommige gevallen pakt de OSD-er ook zelf een casus op. GGZ problematiek en ouderenzorg zijn speerpunten. Aan de huisartsenpraktijk is voor de lichte jeugdzorg ook een ondersteuner jeugd en gezin (OJG) verbonden. Daar waar nodig wordt samengewerkt tussen de OSD er en de OJG-er. De bekostiging van de OSD-er is incidenteel geregeld tot en met 2025 vanuit de regiodeal.

Huidige uitvoering

De eerste tussenrapportage over een half jaar laat zien dat in alle huisartsenpraktijken de samenwerking met de OSD-er goed is opgestart en steeds meer op gang komt. Er zijn inmiddels 45 casussen naar de OSD-er doorgeleid. Deze zijn door de OSD-er zelf opgepakt of toegeleid naar overige aanbod van stichting Welstad of ketenpartners. Uit een eerste tussenrapportage blijkt dat 85 % van de doorgeleidingen naar het sociaal domein nieuwe cliënten betreft. De inzet van de OSD-er beïnvloedt daarmee de wachtlijsten voor o.a. het algemeen maatschappelijk werk, deze lopen op. Vanuit het uitgangspunt “de juiste zorg op de juiste plek” is het de-medicaliseren van sociale problematiek een positieve ontwikkeling. Wij voorzien echter wel knelpunten in de uitvoerbaarheid van het beleid als deze trend zich voortzet.

Met name de drie grotere huisartsen praktijken (groepspraktijken) geven aan dat de inzet van 2 uur per week te weinig is.

Doelen en aanpak 2023-2026

Beoogd resultaat GALA:

- Welzijn op recept wordt ruim opgevat. Het betreft een werkwijze om mensen met psychosociale klachten te helpen door de samenwerking tussen huisarts, eerstelijns zorgverlener, welzijn en het sociaal domein. Hiermee wordt Welzijn op Recept breder opgevat dan het huidige concept Welzijn op Recept.
- Er bestaat geen duiding van Welzijn op Recept door het Zorginstituut. Het door VWS gefinancierde bestaande integrale inkoopadvies Welzijn op Recept (<https://welzijnop-recept.nl/integraal-inkoopadvies-welzijn-op-recept/>) dient als handreiking en is richtinggevend voor de samenwerkingsafspraken tussen gemeenten en zorgverzekeraars.
- ZN verzoekt het Zorginstituut om een duiding.
- De SPUK-middelen die gemeenten kunnen aanvragen, worden ingezet voor:
 - het welzijnsaanbod in de wijk verder te versterken zodat het aanbod o.a. met het oog op de groep mensen die met het verder scheiden van wonen en zorg thuis blijft wonen, het opstarten van WOR-trajecten in gemeenten waar dit nu nog niet gebeurt en het inkopen van WOR-trajecten;
 - het aanbod van de onderdelen van de ketenaanpak die geen Zvw-zorg betreffen;
 - coördinatiekosten om de ketenaanpak binnen de gemeente in te richten, met tenminste zorgverzekeraars en relevante (zorg)professionals.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons met de OSD-er op kwetsbare ouderen en inwoners met psychosociale problematiek waar geen medische oorzaak voor is. Het kan dan onder andere gaan om schulden, eenzaamheid, verminderde zelfredzaamheid, ongeletterdheid, armoede, etc.

Schaalgrootte

Wij richten ons op alle 7 huisartsenpraktijken (16,3 normpraktijken) in de gemeente.

Activiteiten en interventies

De inzet van de OSD-er bij alle huisartsenpraktijken wordt voortgezet. Door de methodiek van Welzijn op Recept uit te werken kijken we waar de werkwijze versterkt kan worden. Vanuit de Regiodeal Zuid-oost Groningen is per huisartsenpraktijk tot en met 2025 een OSD-er beschikbaar voor gemiddeld 2 uur per week. Het budget vanuit GALA wordt hierop aanvullend ingezet.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Lokale samenwerking:

- Alle huisartsenpraktijken en diverse ketenpartners sociaal domein zijn betrokken bij de uitvoering van het project OSD.
- Er vindt periodiek overleg plaats met de huisartsen. Dit gaat over tal van onderwerpen waaronder sociaal – medische samenwerking.

- Op het gebied van de GGZ loopt de verbinding via het lokaal ketenoverleg GGZ. Daarin werken Welstad, huisartsen, zorgaanbieders op het gebied van mentale gezondheid en OGGZ samen.
- Lokaal is een werkgroep Terugdringen wachttijden specialistische Ggz. Deze werkgroep houdt regie op de lokale pilot Voorzorg. Naast bestuurders van partners uit het lokale ketenoverleg Ggz nemen ook de zorgverzekeraar Menzis en Zorgadvies Groningen deel.
- Op het gebied van de integrale ouderenzorg is een lokaal netwerk dementie ingericht met partners uit de ouderenzorg.

Provinciale samenwerking:

- Via het GOG werken wij samen met de Zorgverzekeraar en andere ketenpartners aan de ketenaanpak Welzijn op Recept.
- Wij zijn bestuurlijk partner in de provinciale Taskforce Terugdringen Wachttijden Specialistische GGZ (sGgz). In deze taskforce zijn interventies voorbereid die in samenwerking met alle gemeenten worden uitgevoerd. Zoals de inzet van de OSD-er bij de huisartsenpraktijk, de herstelacademies, de aansluiting van Welzijn op Zorgdomein

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

In 2023 heeft beleidsontwikkeling en implementatie plaatsgevonden voor de inzet van een OSD-er in iedere Huisartsenpraktijk voor 2 uur per week. Er vindt nadere oriëntatie plaats op de methodiek van Welzijn op Recept.

2024-2026

Wij zijn voornemens om in provinciaal verband eenduidigheid te realiseren in monitoring en aanpak (de ketenaanpak Welzijn op Recept). Als gevolg hierop wordt de methodiek (volledig of onderdelen daarvan) van Welzijn op Recept geïmplementeerd binnen de huidige werkwijze van de OSD-er. Wij zijn voornemens om de inzet van de OSD-er te continueren na 2025 en zo mogelijk de capaciteit daarvoor uit te breiden. Dit is echter afhankelijk en onder voorbehoud van aanvullende financiering. Daarnaast onderzoeken we de aansluiting van de welzijnsorganisatie op Zorgdomein ter ondersteuning van de digitale informatie-uitwisseling tussen huisarts en welzijnsorganisatie.

Voor de langere termijn geldt een winstwaarschuwing. Wij verwachten wij als gevolg van de verbeterde samenwerking medisch – sociaal een (forse) instroom in het sociaal domein. De eerste tussenrapportages van de OSD-er wijzen hierop. Het beschikbare budget is op dit moment te weinig om zowel de makelaarsfunctie als de welzijnscoach uit het Welzijn-op-recept- concept toereikend en structureel te faciliteren en te borgen. Wij monitoren daarom zorgvuldig de ontwikkelingen en verwachten dat aanvullende interventies noodzakelijk zijn om de extra instroom in het sociaal domein op te kunnen vangen.

Hoofdstuk 2: Gezond leven

Gezond leven beschrijft de aanpak van gemeente Stadskanaal om gezond gedrag en gezonde keuzes van onze inwoners te stimuleren en faciliteren. Thema's uit het Gezond en Actief Leven Akkoord die hier onder vallen zijn Gezonde leefstijl (doelstelling 3D van het GALA), Versterken van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid (doelstelling 3E van het GALA) en Vitaal ouder worden (doelstelling 3F van het GALA). Dit betreft de volgende onderdelen van SPUK GALA (zie tabel 1 blz. 5):

- 1 *Lokaal Sportakkoord*
- 2 *Brede regeling combinatiefuncties*
- 5 *Mentale Gezondheid*
- 6 *(2 Ketenaanpakken) Overgewicht en obesitas: volwassenen en kinderen*
- 7 *(Ketenaanpak) valpreventie ouderen / vitaal ouder worden*
- 9 *Voorkomen en signaleren middelen gebruik (OKO en vroegsignalering alcoholgebruik)*

2.1 Wat wil Stadskanaal bereiken m.b.t. Gezond leven en wat gaan we daar voor doen?

Gemeente Stadskanaal richt zich vanuit het Lokaal Preventie Akkoord (LPA) op het doorbreken van het systeem van een ongezonde leefstijl⁽²⁵⁾. De focus ligt vanuit het LPA voornamelijk op de jeugd van Stadskanaal op de welbekende thema's overgewicht, roken, alcohol en drugs en mentaal welbevinden. De volgende actielijnen zijn op deze thema's reeds ingezet:

- Het doorbreken van het systeem van een ongezonde leefstijl
- Het bevorderen van het mentale welbevinden en de eigen kracht van de inwoners
- Het activeren van ambassadeurs die een bewustwordingsproces op gang brengen in hun directe omgeving.

2.1.1. Sport en beweegparticipatie (Sportakkoord)

cijfers

De kans op overgewicht wordt kleiner als mensen regelmatig bewegen. Volwassenen die voldoende bewegen voelen zich fitter, hebben minder kans op verschillende ziekten en hebben een gezondere levensverwachting. Voldoende bewegen kan ook het verloop van een aantal chronische aandoeningen zoals hartziekten, diabetes, botontkalking, of een beroerte gunstig beïnvloeden. Volgens de beweegrichtlijn zouden volwassenen wekelijks ten minste twee en een half uur matig intensief moeten bewegen en kinderen dagelijks minstens een uur. Ook worden voor beide groepen spier- en botversterkende activiteiten aanbevolen. Dit alles verlaagt het risico op chronische ziekten als diabetes, hart- en vaatziekten, depressieve symptomen en, bij ouderen, botbreuken. In 2022 voldeed 40 procent van de volwassenen aan de beweegrichtlijn in de gemeente Stadskanaal. Gemiddeld in de provincie was dit 51%. Van de jongeren voldeed 16% aan de NNGB. Daarnaast

²⁵ Lokaal Preventie Akkoord

vertoont 68% van de jongeren meer dan 3 uur per dag sedentair gedrag, wat zittende en (half)liggende activiteiten waarbij je naar een beeldscherm kijkt wordt bedoelt⁽²⁶⁾.

Huidig beleid

De gemeente Stadskanaal is een gemeente met een zeer ruim aanbod aan sport- en beweeg activiteiten. De randvoorwaarden om lekker te gaan sporten en bewegen zijn aanwezig, de uitdaging ligt in hoe er meer inwoners gemotiveerd kunnen worden om dit ook 'gewoon' te gaan doen. Wij zetten ons daarom ook extra in op sport- en beweegparticipatie van inwonersgroepen die nu ondervertegenwoordigd zijn in deelname. Het Lokaal sportakkoord is onlangs herijkt. De opgaves en ambities om sport en beweegparticipatie voort te brengen in de gemeente zijn opnieuw benoemd in het Lokale Sportakkoord II. Het Lokale Sportakkoord II is een substantieel onderdeel van het integrale plan van aanpak GALA waarbij er een duidelijke verbinding gelegd wordt tussen sport en gezondheidspreventie.

In het lokale sportakkoord van de gemeente Stadskanaal staan een groot aantal initiatieven beschreven die erop gericht zijn om de inactieve bewoner te stimuleren en begeleiden bij sport- en beweegactiviteiten. De partijen die bij de uitwerking betrokken zijn zullen de ambities van beide akkoorden naast elkaar leggen en waar mogelijk in de praktijk verbinding maken.

Vanuit het Lokale Sportakkoord zijn een aantal doelen geformuleerd waar wij ons als gemeente voor willen inzetten.

- Inclusief sporten & bewegen "Iedereen kan meedoen". Sporten geeft je het gevoel dat je erbij hoort. Iedere inwoner van Stadskanaal ervaart een positieve gezondheid, doordat gekeken wordt wat men nog wel kan, ondanks mogelijke beperkingen. Voor de kwetsbare doelgroepen willen we aansprekend aanbod en dat zij op een laagdrempelige manier kennis kunnen maken met sporten en bewegen.
- Jeugd vaardiger en vaker in beweging. We leren kinderen en hun ouders om een leven lang actief te zijn. Door hen te begeleiden bij het ontwikkelen van een brede beweegbasis en door het plezier in sporten en bewegen te laten ervaren.
- "Sportclubs met voldoende en goed geschoold kader, waar iedereen zich thuis voelt". De sportvereniging is een centrale ontmoetingsplaats en speelt een belangrijke rol in het sociale leven van de inwoners van de gemeente Stadskanaal. De aangeboden sportactiviteiten zijn heel divers en het aanbod wordt verzorgd door kwalitatief goed kader

Huidige uitvoering

De volgende interventies geven hier uitvoering aan:

- Online sportaanbod Stadskanaal
- Buddy-programma voor inwoners die een drempel ervaren om aan sport deel te nemen
- Beweegkriebels
- Ouder- peuter / kind aanbod bij sportverenigingen
- Schoolsportcarrousel
- Schoolzwemmen
- Kwaliteit bewegingsonderwijs vergroten
- Promotie mogelijkheden Jeugdfonds Sport & Cultuur Groningen

²⁶ GGD Groningen in cijfers

- Opzet sportforum Stadskanaal
- Creëren van een veilig sportklimaat bij de sportverenigingen
- Trainerscursussen gericht op training geven aan bijzondere doelgroepen
- Beweegparken (Alteveer en Musselkanaal)
- Wandelgroepen
- Beweeg “POH”

Doelen en aanpak 2023-2026

Beoogd resultaat GALA:

- Gemeenten zetten lokaal extra in op de verbinding tussen sport & bewegen, cultuur, gezondheid & preventie en de sociale basis.
- Zo veel mogelijk Nederlanders bereiken met het sport- en beweegaanbod, met als doel sporten en bewegen een vanzelfsprekend onderdeel uit te laten maken van het leven van iedere Nederlander.

Acties gemeenten GALA:

We verwachten dat gemeenten bij de uitwerking van hun beleidsplannen over preventieve gezondheid op lokaal niveau ook nadrukkelijk inzetten op het stimuleren van bewegen en het wegnemen van obstakels. Het gaat hierbij om:

- de verschillende coördinatoren voor het Sportakkoord II, GALA, IZA en lokale preventie akkoorden en andere programma's in verbinding met elkaar brengen, waar mogelijk in een vast kernteam.
- het maken van de verbinding tussen sport, cultuur & bewegen, gezondheid & preventie en sociale basis binnen de soms daartoe al bestaande samenwerkingsverbanden (zoals bij de aanpak van de mentale gezondheid, één tegen eenzaamheid, leefomgeving, valpreventie, stoppen met roken, overgewicht en lokale preventie akkoorden) en hierbij aandacht hebben voor de aansluiting van beweegpartijen bij de relevante samenwerkingsverbanden en het wegnemen van eventuele obstakels om meer te gaan bewegen.
- een laagdrempelig ondersteuningsaanbod om meer te bewegen in het dagelijks leven en hierbij de functionarissen vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (zoals de buurtsport- en cultuurcoaches) te benutten die het sport-, beweeg- en culturaanbod versterken en mensen naar aanbod toe te leiden.
- bij de inrichting van de fysieke leefomgeving ook rekening houden met voldoende mogelijkheden tot laagdrempelig en dichtbij bewegen in de buurt.
- zorgen voor een vindbaar aanbod van beweegprogramma's voor diverse doelgroepen.
- bijdrage aan het verder ontwikkelen van beweegprogramma's en (kansrijke) interventies door ervaringen met de implementatie terug te koppelen aan de interventie eigenaar of de GGD.
- aansluiten bij (initiatieven en acties van) de Beweegalliantie om gezamenlijk een bijdrage te leveren aan het in beweging brengen van meer Nederlanders. De Beweegalliantie verbindt het veld, jaagt initiatieven aan en haalt obstakels weg.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons op alle inwoners maar hebben specifiek aandacht voor inwoners die een verhoogd risico lopen op gezondheid achterstanden. In Stadskanaal zijn dat de inwoners die niet voldoen aan de beweegnorm, kampen met armoede, fysieke of mentale klachten, overgewicht hebben en inwoners die zich overbelast voelen door het bieden van mantelzorg. Voor kinderen hanteren wij de JOGG aanpak. Wij maken gebruik van ervaringsdeskundigen en betrekken de inwoners bij het

opstellen van interventies. De buurtsportcoaches spelen een belangrijke rol in het betrekken van de brede doelgroep in de diverse wijken en dorpen en hebben warme contacten met de lokale aanbieders, ondernemers en inwoners om zo ook deze input actief op te halen en te vertalen in het dagelijks werk.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente. In de gemeente Stadskanaal zijn er aandachtswijken waar wij komende periode meer focus zullen leggen. Dit zijn wijken waar onder andere de financiële situatie een belemmering kan zijn in het gezond leven. Wat betreft JOGG aanpak ligt de focus op de vier wijken; Cereswijk, Maarsveld, Musselkanaal en Parkwijk.

Activiteiten en interventies

Het Sportakkoord I is herijkt naar Sportakkoord II.

Er is een kernteam ingericht met vertegenwoordigers uit de inclusief sporten, sociaal werk, ondernemer en voortgezet en primair onderwijs.

Wij organiseren 2x per jaar een thema avond voor alle sportaanbieders in de gemeente met aansluitende thema's en gastsprekers om de lokale aanbieders te inspireren en te informeren.

Er is een App groep met alle sportaanbieders binnen de gemeente, zij zijn persoonlijk benaderd voor een vast contactpersoon per vereniging/aanbieder om makkelijk zaken te delen voor meer bereik en korte lijnen onderling

Wij hebben een online platform Stadskanaalbeweegt.nl ingericht met daarop met een breed aanbod en informatie.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken samen met de ketenpartners die het Sportakkoord en het Preventieakkoord hebben onderschreven.

Er is een lokaal adviseur sport die ons ondersteunt en de brugfunctie regionale en landelijke regelingen naar de lokale vertaling vervult.

De gemeente is lid van de Vereniging Sport Gemeente. Wij nemen deel aan hun activiteiten.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

In 2023 is het Sportakkoord I herijkt tot Sportakkoord II.

In 2023 zijn wij JOGG gemeente geworden.

Wij hebben een JOGG regisseur aangesteld.

De coördinatie van het lokaal preventie en sportakkoord is in samenhang met JOGG belegd bij Welstad.

Wij continueren het lokale preventie akkoord, sportakkoord en JOGG.

We zetten vanuit de GALA middelen de buurtsport/cultuurcoaches in om activiteiten voor jong en oud te organiseren dan wel verenigingen of wijkorganisaties te ondersteunen bij het organiseren daarvan. Onderdeel van hun opdracht is tevens vroegsignalering sociale problematiek. Zonodig geleiden zij individuen toe naar de mogelijkheden tot financiële, materiele of sociale ondersteuning. Zoals stichting Leergeld, Jeugdsportfonds, of andere voorzieningen in het sociaal domein.

2024-2026

In deze periode geven wij verdere uitvoering aan het Sportakkoord met als doel meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en meedoen aan cultuur. Het gaat hierbij ook om kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname. Daarbij

streven naar het versterken wij de aanbieders in sport, bewegen en cultuur waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld is.

Wij leggen daarbij de verbinding tussen sport, cultuur & bewegen, gezondheid & preventie en sociale basis (zoals bij de aanpak van de mentale gezondheid, één tegen eenzaamheid, leefomgeving, valpreventie, stoppen met roken, overgewicht en lokale preventie akkoorden).

Wij maken gebruik van de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen zetten hierbij buurtsportcoaches en cultuurcoaches in.

Wij zijn voornemens om met het Kunstencentrum een aanbod van cultuur gericht op jongeren in de wijken uit te zetten in samenwerking met onderwijs en jongerenwerk.

2.1.2. Brede regeling combinatiefuncties

Cijfers

Momenteel zijn er 3,91 fte buurtsportcoach en 0.33 fte cultuurcoach werkzaam in de gemeente Stadskanaal. De functionarissen zijn aangesteld bij stichting Welstad en werkzaam binnen alle wijken van de gemeente.

Huidig beleid en uitvoering

De buurtsportcoach heeft een activerings-, begeleidings- en schakelfunctie. Deze coach verbindt de doelgroep met bestaand of te ontwikkelen sport/beweegaanbod. Voor het bereiken van de doelgroep is de buurtsportcoach afhankelijk van de signalering en toeleiding door professionals van de (gezondheids)zorg en welzijnsorganisaties die in direct contact met hen staan. Met de inzet van de buurtsportcoaches sluiten we aan bij de door het rijk genoemde werkvelden en bij het gemeentelijk beleid. De buurtsportcoach is een algemene voorziening die gericht is op voor- (preventie, activering) en nazorg en die in nauwe samenwerking met betrokken partners wordt ingezet voor kwetsbare doelgroepen. De beschikbare formatie (ongeveer 1 buurtsportcoach op 12.000 inwoners boven de 24 jaar) vraagt om een gerichte inzet voor die doelgroepen waarvoor deze het hardst nodig is. Daarbij wordt gekozen voor de volgende aanpak:

- Inzetten op bewegen/sporten in kleine groepen op individueel niveau
- Toewerken naar zelfstandig gaan bewegen bij een sportvereniging of individueel/nieuwe groepen in de buurt
- Begeleiden/ondersteunen sportverenigingen met specialistisch aanbod voor deze doelgroepen
- Betrekken buurtbewoners/maatjes/VIP en makelen beweegvrijwilligers

De inzet van de combinatiefuncties is gericht op een aantal doelgroepen:

- inwoners met psychische en/of gezondheidsklachten en/of met verstandelijke beperkingen
- ouderen 65 +

een breed activiteitenaanbod wordt in samenwerking met andere onderdelen van stichting Welstad en diverse organisaties in de wijken georganiseerd. Bij individuele ondersteuningsbehoefte wordt een ondersteuningsaanbod ingezet of vindt toeleiding plaats naar de juiste plek in het sociaal domein. De buurtsportcoach heeft daarmee een belangrijke (vroeg)signaleringsrol.

Naast de buurtsportcoach is ook een cultuurcoach actief. Deze werkt analoog aan de buurtsportcoach maar dan op het gebied van cultuur. De cultuurcoach richt zich vooral op de jeugd.

Doelen en aanpak 2023-2026 uit het GALA

Beoogd resultaat GALA:

Het maken van de verbinding tussen sport, cultuur & bewegen, gezondheid & preventie en sociale basis binnen de soms daartoe al bestaande samenwerkingsverbanden (zoals bij de aanpak van de mentale gezondheid, één tegen eenzaamheid, leefomgeving, valpreventie, stoppen met roken, overgewicht en lokale preventie akkoorden) en hierbij aandacht hebben voor de aansluiting van beweegpartijen bij de relevante samenwerkingsverbanden en het wegnemen van eventuele obstakels om meer te gaan bewegen.

- een laagdrempelig ondersteuningsaanbod om meer te bewegen in het dagelijks leven en hierbij de functionarissen vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties (zoals de buurtsport- en cultuurcoaches) te benutten die het sport-, beweeg- en cultuuraanbod versterken en mensen naar aanbod toe te leiden.

Doelgroep en betrokkenheid

De combinatiefunctionarissen richten zich met hun activiteiten op alle inwoners met specifieke aandacht voor:

- inwoners en kinderen met overgewicht
- psychisch kwetsbaren
- inwoners met verstandelijke beperkingen
- ouderen
- jeugd

Fasering:

2023 -2026

In 2023 wordt het bestaande beleid voortgezet. De Spuk Gala biedt mogelijkheden om de inzet te verbreden. Vanaf 2024 tot en met 2026 en verder wordt er vanuit de BRC naast het reeds bestaande uitvoeringsbeleid ingezet op uitbreiding van capaciteit en een hoge mate van integraliteit tussen bevordering van sport, bewegen en cultuurdeelname en de gezondheidsthema's terugdringen gezondheidsachterstanden, aanpak obesitas, mentale gezondheid en valpreventie. De vroegsignalering taak en doorgeleiding naar ander ondersteuningsaanbod indien gewenst blijft onderdeel van het pakket.

In de nieuwe bestuurlijke afspraken omtrent de BRC is bij de bepaling van de hoogte van de uitkering behalve het aantal inwoners ook de Sociaal Economische Status (SES) meegewogen. Voor Stadskanaal heeft dat als gevolg dat de uitkering van de BRC behoorlijk omhoog gaat vanaf 2023 én structureel is. Conform de bestuurlijke afspraken dient de gemeente de 60% van de loonsom middels cofinanciering te organiseren.

Om de integraliteit te bevorderen is in samenspraak met het domein gezondheid gekeken naar de 15 regelingen uit SPUK GALA. Stadskanaal borduurt voort op de ingeslagen weg van uitvoering van het gezondheidsbeleid, preventieakkoord, en sportakkoord en JOGG. En kan met de extra inzet van de BRC regeling uitvoering geven aan de regelingen:

- Aanpak overgewicht bij volwassenen en kinderen
- Mentale weerbaarheid (deels)
- Valpreventie
- Terugdringen gezondheidsachterstanden (deels)

De met deze regelingen samenhangende middelen kunnen en mogen worden aangewend als cofinanciering voor de BRC. Daarnaast is cofinanciering mogelijk vanuit het algemeen welzijnbeleid vanwege de inzet op gebied van voor- vroeg en nazorg. Er kan dus worden worden in een structurele inzet vanuit de BRC. Dit biedt stabiliteit voor de uitvoering en vele samenwerkingspartners en biedt Welstad de mogelijkheid tot goed werkgeverschap.

Vanuit de BRC werken we met dezelfde doelgroepen als de beoogde doelgroepen vanuit de genoemde gezondheidsthema's. Het is de intentie van SPUK GALA dat deze doelgroep zo veel mogelijk bediend wordt vanuit een integrale benadering door dezelfde gezichten. Een voorbeeld hiervan is een buurtsportcoach die onder de BRC werkt aan bevordering van sport, beweeg- en cultuurdeelname en voor de doelgroep senioren ook trainingen valpreventie kan geven.

2.1.3. Overgewicht bij volwassenen en overgewicht bij kinderen

cijfers

Overgewicht en obesitas (ernstig overgewicht) kunnen leiden tot verschillende ziekten en aandoeningen, waaronder diabetes, hart- en vaatziekten, hartfalen en een beroerte. Ook een hoge bloeddruk en een verhoogd cholesterolgehalte kunnen veroorzaakt worden door overgewicht. Doordat overgewicht een sterke relatie heeft met ziekten, zorgt overgewicht voor een relatief groot verlies van gezonde jaren (5,1 jaar). Stadskanaal heeft relatief veel volwassenen met overgewicht. 62% van onze volwassen inwoners heeft overgewicht t.o.v. de provincie (51%). We zien dat er in de levensloop een stijgende lijn is, onder de 5/6 jarigen heeft 16.6% van de kinderen te maken met overgewicht en 21.2 % van de 10/11 jarigen⁽²⁷⁾.

Huidig beleid

Vanuit het Gezondheidsbeleid en het Lokaal Preventie Akkoord hebben wij ons een aantal doelen gesteld die overgewicht bij volwassenen en jongeren moet doen verlagen. Zo willen wij weerbaarheid en participeren stimuleren door het hebben van een gezond gewicht. Heeft iedere inwoner kennis over het bereiden van een gezonde maaltijd. Consumeren inwoners minder suikerhoudende en/of alcoholische dranken.

Huidige uitvoering

Stadskanaal is JOGG gemeente⁽²⁸⁾ en pakt dit in samenhang op met het lokale sport - en preventie akkoord. JOGG maakt de fysieke en sociale leefomgeving van kinderen en jongeren van 0 t/m 19 jaar gezonder. Hiervoor wordt een netwerk ingericht met maatschappelijke organisaties en bedrijven. De insteek is de leefomgeving (thuis, school, buurt, sport, vrije tijd, werk en media) gezond te maken. De focus ligt op gezond eten, water drinken, genoeg bewegen en goed slapen. Aandacht voor deze thema's draagt bij aan het voorkomen overgewicht.

Daarnaast is in samenwerking met zorgverzekeraar Menzis een Oost-Groninger ketenaanpak Gezonde Leefstijl Interventie (GLI) voor minima vorm gegeven. Dit is gericht op inwoners die deelnemen aan de Zorg Garantpolis van Menzis, een BMI hebben van >25 en gemotiveerd zijn deel te nemen. De pilot wordt uitgevoerd door Previtas, Mantinge Fysio centrum Stadskanaal en Welstad. De interventie is de Beweegkuur.

²⁷ GGD Groningen in cijfers

²⁸ Overeenkomst JOGG 2021-2023

Daarnaast zet de gemeente Stadskanaal zich via verschillende programma's, interventies en acties in op het gebied van aanpak overgewicht. Dit is bestaand beleid vanuit de nota lokaal gezondheidsbeleid, het preventieakkoord en de Regiodeal.

O.a.:

- Voorlichtingscampagne negatieve gevolgen van ongezond gewicht
- Convenant om de verkoop van suikerhoudende drank in openbare gelegenheden te beperken
- Stimuleren scholen, verenigingen, werkgevers en andere gelegenheden gezonde voeding aan te bieden
- Inzet voedingsambassadeur
- Wij onderzoeken de mogelijkheid tot het realiseren van meer openbare watertappunten op ontmoetingsplekken, beweegplekken in de openbare ruimte of scholen. Stimuleren van meer water drinken is onderdeel van onze JOGG-aanpak.
- Kookcursussen voor kwetsbare inwoners
- Aanbod voedselbank verbeteren
- Op locaties waar kinderen een groot deel van hun tijd doorbrengen is er aandacht voor educatie en keuzemogelijkheden m.b.t. een gezonde leefstijl
 - Uitbreiding Gezonde Scholen
 - Sportverenigingen stimuleren gezonde sportkantine te worden
 - Gezonde snacks en traktaties in buurtcentra
- diverse projecten Regiodeal (zie bijlage 1)

Daarnaast hebben wij een goed aanbod om deelname aan activiteiten te stimuleren en mogelijk te maken als dat niet vanzelfsprekend is. Denk aan schuldhulpverlening, opvoedondersteuning, het algemene sport- en beweegaanbod, activiteiten op het gebied van gezonde voeding en activiteiten op sociaal-emotionele ontwikkeling.

Beoogd resultaat GALA:

- Bij het opzetten van een ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas wordt als uitgangspunt gehanteerd Het Landelijk Model Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas.²⁴

24 https://assets-us-01.kc-usercontent.com/d8b6f1f5-816c-005b-1dc1-e363dd7ce9a5/a3efa086-7ee8-4e06-b5c9-18992dfb6bff/Landelijk_model_digitaal_tcm235-928414.pdf

- Voor een goed werkende ketenaanpak dient er minimaal aanbod te zijn in de volgende categorieën: schuldhulpverlening, opvoedondersteuning, sport- en beweegaanbod, activiteiten op het gebied van gezonde voeding en activiteiten op sociaal-emotionele ontwikkeling.³⁴ | GALA – Gezond en Actief Leven Akkoord
- Over de rol van het RIVM bij de beoordeling van de varianten van de kinder-GLI (een vast programma of een GLI op maat), wordt door VWS, in samenspraak met ZN, RIVM en ZINL, uiterlijk 1 februari 2023 een besluit genomen.
- Zorgverzekeraars maken voor 1 maart 2023 samen met de beroepsgroepen afspraken over het waarborgen van de kwaliteit van de centrale zorgverlener (voor zover verzekerde zorg), de kinder-GLI en zorgprofessionals die de kinder-GLI kunnen aanbieden. Dit gaat in elk geval om kwaliteitseisen. ZN heeft hierbij een stimulerende rol.
- De Rijksoverheid financiert de landelijke organisatie Kind naar Gezonder Gewicht (onderdeel van JOGG). Gemeenten kunnen hier terecht voor kennis en ondersteuning bij de implementatie van de ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas.
- Bij het proces tot het komen van samenwerkingsafspraken wordt in ieder geval de JGZ betrokken.
- De SPUK-middelen die gemeenten kunnen aanvragen, worden ingezet voor:
 - inzet van gemeentelijke functionarissen (al dan niet via opdracht) voor de uitvoering van het *Landelijk model ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas*;
 - lokale monitoring en evaluatie. Bij de monitoring kan gebruik gemaakt worden van de indicatorenset voor de aanpak Kind naar Gezonder Gewicht (onderdeel van JOGG) die ontwikkeld is door het RIVM;²⁵
 - voor een goed werkende ketenaanpak kan het zijn dat er aanvullende leefstijlinterventies nodig zijn die buiten de vergoeding van de Zvw vallen. In dat geval zorgt de gemeente voor de beschikbaarheid van passend aanbod. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van de databank Loket Gezond Leven.

Acties gemeenten en VWS uit het GALA:

- Gemeenten en VWS zetten zich in om interventies die bijdragen aan een gezonde omgeving voor kinderen en jongeren landelijk en lokaal te stimuleren.
- Er wordt onder meer gewerkt aan een gezonde schoolomgeving, een gezonde sportomgeving, een gezonde buurt en wijk, gezonde vrije tijdsomgeving en een gezonde digitale omgeving. Dit gebeurt via interventies en aanpakken zoals: de JOGG-aanpak, Gezonde School, Gezonde Kinderopvang, Gezonde Buurten, Team:Fit, Gezond UIT. De gemaakte afspraken uit het NPA vormen hiervoor het uitgangspunt.
- Voor de uitvoering van de ketenaanpak kinderen met overgewicht en obesitas zijn middelen beschikbaar via de SPUK. De bijbehorende voorwaarden zijn opgenomen in hoofdstuk 3G, onderdeel II.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons op volwassenen en kinderen met overgewicht.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente. In de gemeente Stadskanaal zijn er aandachtswijken waar wij komende periode meer focus zullen leggen. Dit zijn wijken waar onder andere de financiële situatie een belemmering kan zijn in het gezond leven. Wat betreft JOGG aanpak ligt de focus op de vier wijken; Cereswijk, Maarsveld, Musselkanaal en Parkwijk.

Activiteiten en interventies

De activiteiten en interventies uit het Sportakkoord, Preventieakkoord, de Regiodeal en JOGG worden voortgezet. We zetten in op een gezonde schoolomgeving, een gezonde sportomgeving, een gezonde buurt en wijk, gezonde vrije tijdsomgeving en een gezonde digitale omgeving. Zie hierboven bij bestaand beleid. Vanwege het ontbreken van voldoende capaciteit en budget verloopt de uitvoering vertraagd en moeizaam. Via de Spuk Gala zetten we extra budget en capaciteit in om resultaten te realiseren. Wij sluiten in ons beleid aan bij de provinciale ketenaanpakken op dit onderwerp (gli-volwassenen en kinderen) .

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken lokaal samen met diëtisten, leefstijl- en beweeg coaches, huisartsen, buurtsportcoaches, onderwijs en het lokale sportaanbod. Wij maken met de zorgverzekeraar nadere afspraken over deelname door minima. Voor de ketensamenwerking sluiten wij aan bij regionale / provinciale samenwerkingsverbanden via GOG.

Voor deelname van onze minima hebben wij samenwerkingsafspraken gemaakt met de zorgverzekeraar, huisartsen, Welstad en leefstijl- en beweegcoaches. Via de buurtsportcoaches wordt getracht deelnemers door te geleiden naar het lokale sportaanbod of beweegactiviteiten na afloop van de interventie. Ook worden inwoners uit de doelgroep gestimuleerd deel te nemen.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

In 2023 stellen wij een kwartiermaker aan voor het opstellen van een plan van aanpak voor het opzetten van een ketenaanpak voor kinderen en volwassenen met overgewicht en obesitas. Wij gebruiken als uitgangspunt Het Landelijk Model Ketenaanpak voor kinderen met overgewicht en obesitas.

Met de zorgverzekeraar zijn wij voornemens nieuwe afspraken te maken over de inzet van de Gecombineerde leefstijl interventie voor volwassenen.

Met onze aanpak van gezondheidsachterstanden en sport- en beweegparticipatie blijven wij inzetten op preventie en blijven inwoners stimuleren deel te nemen aan interventies en activiteiten zoals benoemd in het bestaand beleid.

2024-2026

In de periode 2024-2026 implementeren wij het plan van aanpak van voor de ketensamenwerking voor kinderen en volwassenen met overgewicht en obesitas. De opgedane ervaringen worden gedeeld via de regionale netwerken van het GOG.

In de periode 2024-2026 worden de nog niet uitgevoerde beleidsvoornemens uit het bestaand beleid op het gebied van preventie en stimuleren gezond gedrag gerealiseerd. Dit geldt ook voor het stimuleren van meer bewegen en gezond gedrag bij inrichtingsvraagstukken van de fysieke leefomgeving. Zie ook hoofdstuk 3.1.1

2.1.4. Mentale weerbaarheid en gezondheid

cijfers

Voor jongeren geldt dat de druk op het dagelijks leven bij hen en jongvolwassenen is toegenomen. Zo voelt 46% van de jongeren in Stadskanaal zich (zeer) vaak gestrest, 14.8% van de jongeren voelt zich onvoldoende weerbaar, 24% van de jongeren ervaart psychische klachten en 11.2% van de jongeren geeft aan gepest te worden op school.

Hoewel het percentage volwassenen dat zich altijd of meestal gelukkig voelt is gestegen sinds 2016, van 57% naar 69% in 2020, stijgt ook het percentage volwassenen met een hoog risico op angst-en depressie stoornissen. Zo heeft 39% van onze volwassen inwoners een matig tot hoog risico op angst- en depressie stoornissen, waarvan 10% een hoog risico heeft. Van de volwassenen ervaart 18% (heel) veel stress⁽²⁹⁾.

Huidig beleid

Het hebben van een goede mentale gezondheid geeft meer kansen op succesvolle participatie in de samenleving en op de arbeidsmarkt. Vanuit ons Gezondheidsbeleid zetten wij ons de afgelopen jaren in om onze inwoners mentaal gezonder te krijgen⁽³⁰⁾. We doen dit door middel van inzet van verschillende organisaties op scholen en tijdens bijeenkomsten voor ouderen en andere kwetsbare doelgroepen. De vergroting van de weerbaarheid, waardoor meedoen in zicht komt of blijft, is hierbij een belangrijke factor. Gemeente Stadskanaal wil de mentale gezondheid van de inwoners stimuleren waardoor participatie wordt vereenvoudigd.

Stadskanaal beschikt over een algemene voorziening voor inloop en daginvulling voor psychisch kwetsbaren “de Regenboog” . Hiervoor is een beleidskader opgesteld ³¹.

Wij nemen deel aan het provinciaal programma gericht op aanpak psychisch kwetsbaren. Dit programma komt voort uit de centrumregeling Beschermd Wonen/Maatschappelijke Opvang.

Huidige uitvoering

Gemeente Stadskanaal kent verschillende programma's en interventies om de mentale gezondheid van haar inwoners te ondersteunen. Zo is een laagdrempelige algemene voorziening voor psychisch kwetsbaren ‘de Regenboog’ gerealiseerd voor inloop en zinvolle dagbesteding waar de doelgroep zonder indicatie terecht kan en waar herstelgerichte ondersteuning plaatsvindt. De gemeente creëert daarnaast ontmoetingsplekken voor jongeren, biedt een weerbaarheidsprogramma aan voor scholieren en stimuleert buurt- en wijk initiatieven om eenzaamheid tegen te gaan. Daarnaast wordt door Lentis collectieve GGZ preventie voor Stadskanaal 2023⁽³²⁾ ingezet t.b.v. brugklassers, psychisch kwetsbaren en vrijwilligers/ mantelzorgers. Dit wordt afgestemd met het voortgezet onderwijs, de welzijnsorganisatie en GGD.

De gemeente Stadskanaal is partner in de pilot Voorzorg en zet daarvoor extra maatschappelijk werk in: versterking van psychosociale ondersteuning in de eerste lijn⁽³³⁾ . Deze pilot richt zich op cliënten op de wachtlijst voor de specialistische GGZ (Sggz), voorkomt escalatie, biedt een luisterend oor en

²⁹ GGD Groningen in cijfers

³⁰ Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Doelgericht naar een gezonder Stadskanaal!’

³¹ Beleidskader voor ‘de Regenboog’ 2023-2026

³² Voorstel collectieve ggz preventie voor Stadskanaal 2023

³³ Voorzorg: versterking van psychosociale ondersteuning in de eerste lijn

eventuele noodzakelijke sociale interventies vooruitlopend op of parallel aan behandeling kunnen alvast starten. De pilot is een samenwerking van GGZ partijen (Lentis, Vnn, Terwille), Menzis, huisartsen, de gemeente Stadskanaal, en Welstad. Ervaringsdeskundigen leiden een groepsaanbod voor de doelgroep. De kosten voor het gemeentelijk deel zijn € 44.000,- per jaar, dit is tot en met 2023 gedekt.

De welzijnsorganisatie zet zich o.a. met combinatiefunctionarissen in op het weerbaarder maken van inwoners waaronder kinderen. Zij signaleren dan tevens individuele of gezinsproblematiek en zorgen voor (warme) doorgeleiding naar de juiste plek binnen het sociaal domein.

Een greep uit overige projecten en activiteiten:

- Inzet van een Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) voor 18 –
- Inzet van een Ondersteuner Sociaal Domein (OSD) voor 18 + (zie ook welzijn op recept)
Huisartsen worden geconfronteerd met psychosociale problematiek waar geen medische oorzaak voor is. Zoals schulden, eenzaamheid, verminderde zelfredzaamheid, ongeletterdheid, armoede, etc. Aan elke huisartsen praktijk is daarom een OSD-er verbonden. Dit is een maatschappelijk werker die voor enkele uren per week inzetbaar is om te zorgen voor een goede samenwerking tussen huisarts en sociaal domein en snelle doorgeleiding naar het sociaal domein. GGZ problematiek is speerpunt.
- Lokaal Ketennetwerk GGZ en de OGGZ aanpak
- Op het gebied van maatschappelijke opvang (MO) en OGGz zijn diverse projecten in uitvoering, waaronder experimenten met de doorbraakmethode.
- Diverse maatregelen gericht op voorkomen onnodige instroom in Beschermd wonen en stimuleren uitstroom Beschermd Wonen

Beoogd resultaat GALA:

Gemeenten integreren mentale gezondheid in hun bredere aanpak gezondheid/preventie, waardoor:

- het voor alle inwoners van Nederland gebruikelijker is om te praten over hun mentale gezondheid. Onder meer door cultuur;
- alle inwoners van Nederland beter weten waar ze binnen hun gemeenten laagdrempelige ondersteuning kunnen vinden;
- alle inwoners van Nederland weten welke handvatten er zijn om met hun mentale gezondheid aan de slag te gaan.

Acties gemeenten GALA:

- Gemeenten ontwikkelen beleid op het gebied van mentale gezondheid binnen hun lokale gezondheidsbeleid door gebruik te maken van kansrijke en/of effectieve interventies voor mentale gezondheidsbevordering. Daarnaast sluiten ze aan bij de landelijke aanpak 'Mentale Gezondheid: van ons allemaal'. Het begrippenkader mentale gezondheid van het Trimbos-instituut en RIVM, zoals ook gebruikt in de landelijke aanpak, is leidend voor de invulling en uitwerking van het lokale beleid¹⁶. Daarbij worden er kansrijke interventies ingezet, gebaseerd op de factsheet van het RIVM, Trimbos-instituut en GGD GHOR NL¹⁷.
- Gemeenten zetten in op het versterken van de mentale gezondheid van hun inwoners en het bieden van laagdrempelige ondersteuning waar gewenst. Gemeenten besteden bij de uitwerking van hun beleidsplannen aandacht aan het perspectief van mentale gezondheid en maken de verbinding vanuit andere (bestaande) gezondheidsprogramma's met mentale gezondheid (mental health in all policies). Er wordt gewerkt vanuit de levensloopbenadering (zoals de in de landelijke aanpak opgenomen leefomgevingen school, buurt, werk en online).
- Gemeenten dragen zorg voor een goed sluitende (en laagdrempelige) ondersteuning afgestemd op de behoefte van de eigen inwoners. In het bijzonder wordt gekeken naar de groepen jongeren (12-27 jaar) en mensen in een kwetsbare positie (waaronder kwetsbare ouderen en inwoners met een lage sociaal-economische status).
- Gemeenten zetten in op samenwerkingsverbanden met goede samenwerkingsafspraken over domeinen heen. Dit kan bijvoorbeeld via de bestaande lokale preventieakkoorden. De samenwerking is mede publiek-privaat ingericht.
- Gemeenten dragen bij aan het verbeteren van de samenwerking tussen het sociaal domein, de huisartsenzorg en de GGZ door het versterken van de sociale basis en het mee helpen inrichten van mentale gezondheidscentra in de regio (conform afspraken in het Integraal Zorgakkoord).

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons op volwassen en jongere inwoners.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente. In de gemeente Stadskanaal zijn er aandachtswijken waar wij komende periode meer focus zullen leggen. Dit zijn wijken waar onder andere de financiële situatie een belemmering kan zijn in het gezond leven. Wat betreft JOGG aanpak ligt de focus op de vier wijken; Cereswijk, Maarsveld, Musselkanaal en Parkwijk. Het aanbod voor weerbaarheidscursussen door de combinatiefunctionarissen geldt voor alle scholen. De pilot Voorzorg geldt vooralsnog voor de kern Stadskanaal. We streven naar verbreding naar alle kernen.

Activiteiten en interventies

Zie huidig beleid. Dit wordt gecontinueerd onder voorbehoud van het verwerven van toereikende middelen.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken op het gebied van de mentale gezondheid samen met de partijen die het lokaal preventieakkoord hebben ondertekend en betrokken zijn bij ons gezondheidsbeleid. Belangrijke partijen op het gebied van mentale gezondheid zijn Welstad, Lentis, Interpsy, Verslavingszorg Noord Nederland, Terwille Verslavingszorg, huisartsen Stadskanaal, zorgverzekeraar Menzis en Zorgadvies Groningen en de algemene voorziening voor psychisch kwetsbaren De Regenboog. Er is een lokaal netwerk GGZ waar deze partijen aan deelnemen en dit gelinkt is aan het Oggz netwerk.

Welstad kijkt bij de doelgroep die deelneemt aan de pilot Voorzorg wat wij inwoners die in afwachting zijn op een behandeling bij de GGZ, in tussentijd kunnen bieden. Soms worden deelnemers doorverwezen naar andere activiteiten van Welstad of ander aanbod zoals bijvoorbeeld schuldhulpverlening.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

Mentale gezondheid is onderdeel van ons Gezondheidsbeleid en het Preventieakkoord.

Wij zetten in op ondersteuning en op het versterken van de mentale gezondheid van onze inwoners en bieden laagdrempelige ondersteuning. In het bijzonder wordt gekeken naar de groepen jongeren (12-27 jaar) en mensen in een kwetsbare positie (waaronder kwetsbare ouderen en inwoners met een lage sociaal-economische status).

Wij hebben aandacht voor mentale gezondheid en maken de verbinding vanuit andere (bestaande) gezondheidsprogramma's. Zie ook Gezonde Basis.

Vanuit de provinciale aanpak Mentale Gezondheid neemt scholengemeenschap Ubbo Emmius met de locatie Stationslaan, Stadskanaal deel aan STORM.

2024-2026

Wij zijn voornemens in 2024-2025 de samenwerking te verbeteren tussen het sociaal domein, de huisartsenzorg en de GGZ door het versterken van de sociale basis.

Daarnaast zijn wij via het Gezondheidsoverleg Groningen (GOG) voornemens te werken aan de opgave om mentale gezondheidscentra in de regio (conform afspraken in het Integraal Zorgakkoord) in te richten. Wij onderzoeken in hoeverre onze algemene voorziening de Regenboog hieraan al voldoet.

Wij zijn voornemens in Oost Groningen in 2024 een pilot Meer Aandacht voor Ziekgemelde Leerlingen (MAZL) te starten met leerplicht, JGZ, voortgezet onderwijs en RMC gericht op schoolverzuim van jongeren. De pilot is op basis van Responsiveness to Intervention (RTI) model. Op basis van de uitkomsten van de pilot wordt overwogen MAZL uit te rollen over de gehele provincie. Wij zijn voornemens via Meerjaren Agenda van de GGD te onderzoeken welke interventies op het gebied van mentale gezondheid van jongeren ingezet kunnen worden door de deelnemende gemeenten.

Via het GOG nemen wij deel aan de ketensamenwerking Mentale Gezondheid.

Voor het kunnen continueren van de pilot Voorzorg Sggz en het verbreden van deze aanpak naar de gehele gemeente wordt gekeken naar dekking uit o.a. de Spuk IZA middelen.

2.1.5. Vitaal ouder worden cijfers

Bij gezond ouder worden gaat het niet alleen om het voorkomen, uitstellen en behandelen van ziekten en aandoeningen, maar vooral om het voorkomen en terugdringen van beperkingen in het functioneren. Een gezonde leefstijl levert een positieve bijdrage aan gezond ouder worden en voorkomt broosheid op latere leeftijd. In de gemeente Stadskanaal had 30% van de ouderen een broze gezondheid in 2020 en door vergrijzing en krimp verwachten we dat dit aantal in de toekomst zal stijgen. In 2020 had 56% van de volwassenen in gemeente Stadskanaal één of meer chronische ziekten. Onder de 75-plussers was dat 82%. Bovendien zien we dat het aantal volwassenen met één of meer chronische ziekte(s) 66% is bij volwassenen met een lage opleiding tegenover 38% bij volwassenen met een hoge opleiding. De verschillen tussen hoe onze inwoners gezond ouder worden zijn dus groot en vragen om aandacht.

In 2020 had 10.4% van de ouderen, waarvan 15.2% van de 75-plussers, onvoldoende eigen regie. Eigen regie is het vermogen om je eigen leven en noodzakelijke ondersteuning zelf te regelen en het praktische vermogen om jezelf te redden in lichamelijk, sociaal en psychisch opzicht.

Voor ouderen gelden dezelfde beweegrichtlijnen als voor volwassenen. Maar aangevuld met balansoefeningen. Een goede balans zorgt ervoor dat je je evenwicht makkelijker houdt en minder snel valt. 7% van de 65-74 jarigen en 3% van de 75-plussers beoefende in 2022 tenminste één keer per week een sport waarmee de balans getraind werd.

53% van de 75-plussers geeft aan zich eenzaam te voelen. Eenzaamheid is een negatieve situatie, die gekenmerkt wordt door de ervaring van gemis en teleurstelling. Gevoelens van eenzaamheid kunnen leiden tot mentale gezondheidsklachten en fysieke klachten, waaronder een depressie en hart- en vaatziekten⁽³⁴⁾.

Huidig beleid

Om een gezonde leefstijl voor onze ouderen te stimuleren en bevorderen richt de gemeente zich op het vitaliseren van ouderen via het Sociaal Vitaal project⁽³⁵⁾. Dit project hebben wij reeds in een aantal wijken uitgerold. De doelgroep zijn ouderen die zelfstandig thuiswonen in de leeftijdscategorie van 75- 85 jaar. Het is een beweegprogramma voor kwetsbare, thuiswonende ouderen die (te) weinig bewegen en/of gevoelens van eenzaamheid ervaren. Het doel is om fysieke fitheid te verbeteren en sociale vaardigheden aan te leren ter bevordering van weerbaarheid, veerkracht en sociale verbondenheid. Samenwerking op lokaal niveau is erg belangrijk voor de uitvoering van Sociaal Vitaal. Dit heeft tot nu toe geleid dat netwerken rondom zorg en bewegen zijn versterkt en dat ook professionals elkaar beter weten te vinden. Daarnaast is er in de gemeente een lokale netwerksamenwerking dementie voor professionals in de ouderenzorg en welzijn. Actuele activiteiten zijn: advanced care planning, dementiescan. Daarnaast voert stichting Welstad het steunpunt mantelzorgondersteuning uit met aanbod voor lotgenoten en mantelzorgondersteuning. Zie ook hoofdstuk 3 gezonde basis.

³⁴ GGD Groningen in cijfers

³⁵ Projectplan Sociaal Vitaal Stadskanaal

Huidige uitvoering

Gemeente Stadskanaal zet zich via de Regiodeal in op de pijler gezondheid ⁽³⁶⁾ waarin aandacht is voor ouderen. Het betreft hier Ondersteuner Sociaal Domein, Sociaal Vitaal en Kookboek Samen koken in Stadskanaal. Daarnaast biedt de gemeente een welzijnsaanbod gericht op ouderen. Accenten zijn: vitaal blijven, positieve gezondheid, een gezonde leefstijl/voeding en Een tegen Eenzaamheid (Ete).

Vanuit de integrale zorg voor ouderen organiseert de welzijnsorganisatie “Samen Oud” dagen, gericht op informatievoorziening, participatie en vitalisering. Daarnaast krijgen ouderen vanaf 75 jaar de mogelijkheid een (vrijwillige) seniorenvoorlichter op bezoek te krijgen om vraagstukken op het gebied van wonen - zorg - en welzijn te bespreken. In de wijken zijn er diverse vrijwilligers initiatieven zoals eetcafés in buurthuizen en kerken. Veelal gecombineerd met ontmoetingsactiviteiten en buurtrestaurant. Zoals in zorgcentrum BCM, in de wijk Maarsstee of in een buurtcentrum zoals de Drijscheer. Daarnaast is er gericht aanbod op bewegen voor ouderen, de combinatiefunctionaris organiseert in elke wijk wandelgroepen voor ouderen. In samenwerking met de informele en formele infrastructuur in betreffende wijk zijn er o.a. Scootmobiel cursussen en elektrisch fietsen, en vele activiteiten gericht op ontmoeten en activiteiten voor ouderen. Vanuit de vereniging Reumactief is er een aanbod Zwemmen voor circa 80 Rheuma/bechterev patiënten o.l.v. fysiotherapeut. Het zou goed zijn dit te verbinden aan valpreventie omdat het een doelgroep betreft die als gevolg van hun ziekte een verhoogd risico op vallen heeft.

Tot slot maakt de integrale zorg voor ouderen deel uit van de samenwerking met huisartsen. Via de ondersteuner sociaal domein worden ouderen toegeleid naar aanbod in het sociaal domein als daar aanleiding toe is. Bijvoorbeeld bij rouwverwerking, eenzaamheid, financiële problemen. In het kader van deze samenwerking vinden ook gezamenlijke informatieavonden plaats voor ouderen bijvoorbeeld op het gebied van palliatieve zorg, of over dementie.

Vitaal ouder worden is onderdeel van ons generieke gezondheidsbeleid. Daarin staan diverse volgende doelstellingen geformuleerd die ook voor ouderen relevant zijn. Zoals stimuleren weerbaarheid en participatie, gezonde leefstijl, eenzaamheid tegengaan,

Tot slot biedt ons Wmo beleid mogelijkheden om langer (vitaal) thuis te kunnen blijven wonen. In een convenant met de wooncorporaties zijn nadere werkafspraken gemaakt over woonaanpassingen en woningtoewijzing. Daarnaast verstrekken wij woningaanpassingen vanuit de Wmo (individueel maatwerk).

Doelen en aanpak 2023-2026

³⁶ Projectbladen uitvoeringsplan Regiodeal Oost Groningen 2022

Beoogd resultaat GALA:

- De ketenaanpak is een aanpak gericht op thuiswonende ouderen van 65 jaar of ouder met een verhoogd valrisico die bestaat uit;
 - opsporing (risico-inschatting);
 - screening (valanalyse);
 - inzet van erkende beweeginterventie zoals op loketgezondleven.nl van het RIVM, zo nodig aangevuld met medicatiebewaking, aanpak visus problemen, aanpak van voetproblemen en schoeisel, aanpassingen huis en omgeving, voedingsinterventie, educatieve interventies, psychologische interventies, medische behandeling van onderliggende ziektes en; actieve begeleiding en doorverwijzing naar structureel beweegaanbod.
 - Per 2023 krijgt jaarlijks 14% van alle thuiswonende ouderen (65+) een risico-inschatting. Per 2023 volgt jaarlijks 3% van alle thuiswonende ouderen (65+), waarbij verhoogd valrisico is vastgesteld, een erkende valpreventieve beweeginterventie. Dit betreft landelijke percentages. Deze inzet is noodzakelijk om de potentiële besparingen, onder andere binnen de Zvw, te kunnen realiseren. Dit is ook de minimale inzet om te komen tot minder meer druk op de zorg, waaronder SEH-bezoeken naar aanleiding van een val.
 - Voor gemeenten zijn al per 2023 via de SPUK-middelen beschikbaar om de onderdelen die vallen binnen de gemeentelijke domeinen (zoals een valrisico-inschatting en een valpreventieve beweeginterventie) aan te bieden en de ketenaanpak met zorgverzekeraars op te zetten.
 - Gezien de kortingen die per 2023 worden toegepast binnen de Zvw en Wlz, en een deel van de potentiële besparingen daadwerkelijk te kunnen realiseren, vragen gemeenten die een SPUK aanvragen, in elk geval middelen aan voor valpreventie.
 - De valrisico-inschatting zal in 2023 door zorgverzekeraars vergoed kunnen worden als onderdeel van bestaande consulten, bijvoorbeeld door wijkverpleging of de huisarts. De organisatie van valpreventie is nog niet overal gerealiseerd, dus de inzet zal beperkt zijn en op het moment voornamelijk voor die mensen met indicatie in de zorg om medicalisering van preventie te voorkomen.
 - De valanalyse kan in 2023 door zorgverzekeraars vergoed worden voor zover deze wordt uitgevoerd door zorgprofessionals die volgens ZIN de competenties hebben om dit te doen en gedeclareerd worden onder reeds bestaande prestatiecodes. De organisatie van valpreventie is nog niet overal gerealiseerd, dus de inzet zal beperkt zijn en op het moment voornamelijk voor die GALA – Gezond en Actief Leven Akkoord | **35** mensen met indicatie in de zorg om medicalisering van preventie te voorkomen.
 - Zorgverzekeraars kopen voor 2024 erkende valpreventieve beweeginterventies in voor ouderen die hiervoor in aanmerking komen.
 - Zorgverzekeraars komen uiterlijk met de betrokken beroepsgroepen tot afspraken over welke beroepsgroepen onder welke voorwaarden de valanalyse kunnen uitvoeren. Dit kan vervolgens worden opgenomen in het inkoopbeleid voor 2024.
 - In opdracht van VWS ondersteunt VeiligheidNL samen met het RIVM gemeenten met kennis over hoe de effectieve ketenaanpak kan worden vormgegeven.
 - De SPUK-middelen die gemeenten kunnen aanvragen, worden ingezet voor:
 - het aanbod van de onderdelen van de ketenaanpak die thuis horen in sociaal/publiek domein:
 - het opsporen van ouderen en het vaststellen van de valrisico van deze groep;
 - het equiperen en voorlichten van de mantelzorgers bij het opsporen en ondersteunen van ouderen met een verhoogd valrisico;
 - het aanbieden van erkende beweeginterventies zoals op loketgezondleven.nl van het RIVM;
 - het gedeeltelijk compenseren van ouderen die een woningaanpassing nodig hebben.
 - coördinatiekosten om de ketenaanpak binnen de gemeente in te richten, met tenminste zorgverzekeraars en relevante (zorg)professionals.
- Naast de ketenaanpak valpreventie is er ook ruimte voor het aanbieden van daarop aansluitende beweegactiviteiten voor 65-plussers die geen verhoogd valrisico hebben en het aanbieden van andere door het RIVM erkende valpreventieprogramma's.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons op oudere inwoners vanaf 65 jaar en ouder en op inwoners die vanwege hun aandoening een hoger valrisico hebben.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente maar werken hierbij wijkgericht. In de gemeente Stadskanaal zijn er aandachtswijken waar wij komende periode meer focus zullen leggen. Dit zijn wijken waar onder andere de financiële situatie een belemmering kan zijn in het gezond leven.

Activiteiten en interventies

Zie huidige uitvoering, dit wordt voortgezet en daar waar mogelijk met het Spuk budget duurzaam geborgd dan wel versterkt. Onder op het gebied van valpreventie.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Lokaal:

Wij werken samen met diverse lokale ketenpartners zorg en welzijn, waaronder de ketenpartners van het Preventieakkoord en Sportakkoord. Door integraal samen te werken op wijkniveau en met alle huisartsenpraktijken wordt een goede verbinding gelegd tussen het sociaal en medisch domein. In het activiteitenaanbod krijgen de buurtsportcoaches een uitvoerende rol. Op lokaal niveau krijgt de samenwerking tussen formele en informele zorg krijgt binnen het wijkgericht werken specifieke aandacht.

Provinciaal:

Valpreventie is een van de verplichte ketenaanpakken binnen het GALA en IZA. Provinciaal wordt deze ketenaanpak ingericht, wij sluiten aan op de daarvoor ingerichte regionale samenwerkingsstructuur. Zie hoofdstuk 5, samenwerking in de regio.

Hoe is de fasering?

2023

In 2023 stellen wij een kwartiermaker aan voor het opstellen van een plan van aanpak o.b.v. landelijke richtlijnen voor het opzetten van een ketenaanpak valpreventie gericht op thuiswonende ouderen van 65 jaar of ouder met een verhoogd valrisico die bestaat uit;

- opsporing (risico-inschatting);
- screening (valanalyse);
- inzet van erkende beweeginterventie, zo nodig aangevuld met medicatiebewaking, aanpak visus problemen, aanpak van voetproblemen en schoeisel, aanpassingen huis en omgeving, voedingsinterventie, educatieve interventies, psychologische interventies, medische behandeling van onderliggende ziektes en actieve begeleiding en doorverwijzing naar structureel beweegaanbod.

Met onze aanpak van gezondheidsachterstanden en sport en beweegparticipatie blijven wij inzetten op preventie en blijven inwoners stimuleren deel te nemen aan interventies en activiteiten.

Wij faciliteren via Welstad laagdrempelige toegankelijke voorzieningen zoals het steunpunt mantelzorg en buurthuizen waar mensen voorlichting ontvangen over valpreventie en op elkaar kunnen terugvallen en meedoen in de samenleving. Het gaat hier om activiteiten op het gebied bewegen, ontmoeten en netwerken in de buurt als basis voor het terugdringen van

gezondheidsachterstanden, o.a. een verhoogd valrisico. Vanuit de BRC zetten wij hiervoor de buurtsportcoach in, deze vervult een spilfunctie in het activiteitenaanbod, met name voor de ouderen met gezondheidsachterstand, eenzame ouderen, ouderen met valrisico en/of een kleine portemonnee. Zie ook hoofdstuk 1: gezonde basis.

Wij onderzoeken op welke wijze wij een vervolg kunnen geven aan het project "sociaal vitaal"

Wij onderzoeken hoe wij een pilot kunnen inrichten voor het aanbieden van hydrotherapie voor de inwoners met reumatische aandoeningen. Door de wijzigingen in de bekostiging vanuit de Zvw dreigt dit preventieve en collectieve aanbod voor de doelgroep te stoppen en neemt het risico op vallen voor hen toe.

2024-2026

Wij zijn voornemens in 2024-2025 de ketenaanpak valpreventie in te richten en uit te voeren conform landelijke richtlijnen voor erkende beweeginterventies. Het gaat om structureel budget dus we zetten in op een duurzame samenwerking tussen het medisch en sociaal domein met vaste samenwerkingspartners.

Wij zetten vanuit de Brede Regeling Combinatiefunctionarissen buurtsportcoaches in voor preventieve activiteiten en interventies gericht op valpreventie.

Een lokale gemeentelijke coördinator zorgt voor de noodzakelijke verbindingen tussen het preventieve en curatieve aanbod.

2.1.6. Voorkomen en vroeg signalering middelen gebruik

cijfers

Roken verhoogt het risico op verschillende ziekten, zoals longkanker, mondholte- en keelkanker en hart- en vaatziekten. Longkanker wordt bij 91% van de gevallen veroorzaakt door roken; bij 85% van de gevallen van COPD is roken de oorzaak. Ten opzichte van niet-rokers verliezen rokers in Nederland gemiddeld 4,1 levensjaren en 4,6 gezonde levensjaren. Stoppen met roken is dus zowel voor de mensen in de leefomgeving als de ex-roker zelf zeer gunstig. Na 10 jaar is het verhoogde risico op longkanker gehalveerd en na 15 jaar is het risico op hart- en vaatziekten gelijk aan de nooit-roker. In 2022 rookte 20.8% van de volwassenen in Stadskanaal en in 2021 rookte 9.2% van de jongeren in klas 4⁽³⁷⁾.

Alcoholgebruik hangt samen met ongeveer zestig verschillende aandoeningen. Zo verhoogt alcohol het risico op verschillende soorten kanker en heeft het invloed op bijna alle organen in het lichaam. Over het algemeen geldt: Hoe hoger de gebruikelijke consumptie van alcohol, hoe groter het risico op schade en hoe meer alcohol per keer wordt gedronken, des te ernstiger de schade (de aandoening of verwonding). In 2022 dronk 13% van de volwassenen overmatig in de gemeente Stadskanaal. In 2021 had 35% van de jongeren in klas 4 in de gemeente Stadskanaal binge gedronken in de afgelopen maand ten tijde van het onderzoek⁽³⁸⁾.

Huidig beleid

De afgelopen jaren heeft gemeente Stadskanaal vanuit het lokaal gezondheidsbeleid en het lokaal preventie akkoord doelen gesteld op het voorkomen en vroegsignaleren van middelen gebruik. De gemeente wil stimuleren dat mensen stoppen met roken en voorkomen dat mensen beginnen met roken en dat minder inwoners in aanraking komen met problematisch gebruik van alcohol en drugs.

³⁷ GGD Groningen in cijfers

³⁸ GGD Groningen in cijfers

Preventie wordt in de komende jaren explicieter op ouders en verzorgers gericht. Vanuit Openbare Orde en Veiligheid is meer aandacht voor de gevolgen van ondermijning als gevolg van drugscriminaliteit. De leeftijd waarop jongeren in aanraking komen met drugscriminaliteit en drugsgebruik wordt steeds lager.

Huidige uitvoering

Om uitvoering te geven aan bovenstaande doelen heeft de gemeente de volgende acties uitgezet en hierop willen we voortborduren. Zo heeft de gemeente in het kader van een Rookvrije generatie met verschillen organisaties een convenant gesloten om te voorkomen dat de huidige generatie niet in aanraking komt met roken⁽³⁹⁾. Wij maken afspraken met uitbaters van publieke gelegenheden, om een vermindering van roken op publieke plekken te bereiken. De APV is aangepast waardoor het mogelijk is een rookverbod op te leggen op plekken in de nabijheid van locaties waar kinderen verblijven / spelen in de openbare ruimte. De gemeente voorziet in borden Rookvrij voor op locaties die zijn aangemerkt als rookvrij. In de APV is ook het verbod op gebruik en handel van lachgas op openbare plaatsen opgenomen. Daarnaast besteden we met de preventieve (voorlichtings-) aanpak van middelengebruik specifieke aandacht aan de schadelijke gevolgen van het gebruiken van lachgas.

Doelen en aanpak 2023-2026

³⁹ Convenant rookvrij Stadskanaal

Beoogd resultaat GALA:

- Er wordt actief ingezet op het voorkomen van het gebruik van alcohol, tabak en drugs door jongeren.
- Er is netwerksamenwerking voor vroegsignalering alcoholproblematiek.

Acties gemeenten GALA:

- Wanneer de lokale situatie daarom vraagt zetten gemeenten een netwerksamenwerking op met relevante partijen om een drugspreventiebeleid op te stellen, waaronder in elk geval de GGD en de verslavingszorg.
- Gemeenten zetten een samenwerkingsverband op met relevante stakeholders waaronder in elk geval de GGD en de verslavingszorg, stellen een projectleider aan voor het projectmanagement, voeren de tweejaarlijkse jeugdgezondheidsmonitor uit en zetten effectieve interventies in om de gestelde doelen te bereiken.
- Gemeenten zijn zich bewust van het belang van toezicht op en naleving van de leeftijdsgrens en spannen zich in voor een zo goed mogelijke uitvoering van de beginselplicht tot handhaving en het optimaliseren van het bereik van de handhaving; GALA – Gezond en Actief Leven Akkoord
- Gemeenten kunnen hierbij gebruik maken van de ontwikkelde kennis en expertise van het Trimbos-instituut. Bovendien kunnen gemeenten de bestaande onderlinge samenwerkingsvormen bestendigen en eventueel uitbreiden.
- Gemeenten zetten een netwerksamenwerking op met relevante partijen om een aanpak voor vroegsignalering uit te voeren, waaronder in elk geval de GGD en de verslavingszorg. Daarvoor wijst de gemeente een projectleider aan, voert monitoringsactiviteiten uit en maakt een plan van aanpak met partners.
 - Gemeenten nemen de rookvrije generatie met concrete doelen en activiteiten op in een lokaal preventieakkoord of hun eigen Nota Gezondheidsbeleid. Gemeenten kunnen bijvoorbeeld het invoeren van rookvrije omgevingen stimuleren, het op wijkniveau stoppen met roken ondersteunen en maatschappelijke organisaties zoals kinderboerderijen, beheerde speeltuinen, speelplekken, zwembaden, scoutinggroepen en sportverenigingen stimuleren om rookvrij beleid te voeren. Het Nationaal Preventieakkoord is hierbij een belangrijke leidraad.

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons in eerste instantie op jongeren.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente.

Activiteiten en interventies

Zie huidig beleid en uitvoering. Dit wordt voortgezet. Het budget uit de Spuk GALA is gering en wordt ingezet voor die onderdelen van het beoogd beleid waarvoor nog geen dekking is in onze eigen begroting. Het beschikbare Gala budget hiervoor is € 6.000,- per jaar.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

Wij werken lokaal samen met ketenpartners die het Sportakkoord en Preventieakkoord hebben onderschreven.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

De thema's roken, alcohol en middelengebruik zijn opgenomen in het Gezondheidsbeleid en Preventieakkoord.

De APV is aangepast om roken bij plekken waar kinderen komen te kunnen verbieden.

Wij hebben een netwerksamenwerking ingericht voor drugspreventie, alcohol en middelengebruik.

In dit netwerk werken Welstad, VNN en GGD samen met o.a. voorgezet onderwijs aan preventie.

Welstad coördineert dit overleg.

Wij zijn ons bewust van het belang van toezicht op en naleving van de leeftijdsgrens voor alcohol en spannen ons in voor een zo goed mogelijke uitvoering van de beginselplicht tot handhaving en het optimaliseren van het bereik van handhaving.

Wij hebben een Convenant rookvrij Stadskanaal.

2024-2026

Wij zijn voornemens om:

- voor alcoholhoudende dranken een lokaal convenant op te stellen om de verkoop daarvan van in openbare gelegenheden te beperken.
- de APV nogmaals aan te passen om meer gebieden in de openbare ruimte Rookvrij te maken.
- meer openbare watertappunten op ontmoetingsplekken te realiseren.
- meer organisaties te benaderen om het Convenant Rookvrij Stadskanaal te onderschrijven.
- meer aandacht te schenken aan de zogenaamde 'zuipketen' in de preventieve aanpak van problematisch gebruik van alcohol en drugs en gaan onderzoeken hoe we dit aanpakken.
- De inzet van de buurtsportcoaches voor te zetten voor o.a. weerbaarheidstrainingen in samenwerking met het jeugd en jongerenwerk.

Hoofdstuk 3: Gezonde leefomgeving

Gezonde omgeving beschrijft hoe gemeente Stadskanaal middels slimme keuzes in de omgeving aandacht houdt voor gezondheidsdoelen. Hierbij gaat het niet alleen om de inrichting van de fysieke ruimte, maar ook om het stimuleren en aanjagen van sociale ontmoetingen en gezond gedrag. Het thema uit het Gezond en Actief Leven Akkoord die dat hieronder valt is Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen (doelstelling 3B van het GALA).

Dit betreft de volgende onderdelen van SPUK GALA (zie tabel 1 blz. 5):

8. Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten

8a. Klimaatverandering

3.1 Wat wil Stadskanaal bereiken m.b.t. Gezonde leefomgeving en wat gaan we daar voor doen?

3.1.1 Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten

Cijfers

Als we kijken naar de fysieke leefomgeving van onze inwoners geeft 10% van de volwassenen aan dat de eigen woonomgeving de afgelopen jaren achteruit is gegaan, al geeft 89% van de volwassenen aan de eigen woonbuurt een voldoende te geven⁽⁴⁰⁾.

De leefbaarheid in de gemeente kan op 5 verschillende dimensies bekeken worden (leefbarometer 2020)

1. Fysieke omgeving: de nabijheid van wegen, groen en water, winkelleegstand, luchtkwaliteit en hittestress worden hierin o.a. in meegenomen. Gemeente Stadskanaal scoort op deze dimensie beter dan het Nederlandse gemiddelde.
2. Woningvoorraad: Het oppervlakte van woningen, woningleegstand, aandeel koopwoningen en over bewoning worden hierin o.a. in meegenomen. Gemeente Stadskanaal scoort op deze dimensie iets gelijk aan het Nederlands gemiddelde.
3. Voorzieningen: afstand tot onderwijs, kinderopvang, horeca, cultuur, winkels en zorg worden hierin o.a. in meegenomen. Gemeente Stadskanaal scoort op deze dimensie slechter dan het Nederlandse gemiddelde.
4. Sociale samenhang: inwonersdichtheid, sociale cohesie en diversiteit in levensfase worden hierin o.a. in meegenomen. Gemeente Stadskanaal scoort op deze dimensie gelijk aan het Nederlands gemiddelde.
5. Overlast en onveiligheid: Gewelddsmisdrijven, vernielingen, ordeverstoringen en ervaren overlast en onveiligheid worden hierin o.a. meegenomen. Gemeente Stadskanaal scoort op deze dimensie gelijk aan het Nederlands gemiddelde.

⁴⁰ GGD Groningen in cijfers.

Huidig beleid en uitvoering

Bij de inrichting van de fysieke ruimte wordt op verschillende manieren rekening gehouden met gezondheid van inwoners in gemeente Stadskanaal. Het openbaar groen wordt ingericht en beheerd aan de hand van functie; groen moet bruikbaar zijn. Denk aan groen ten behoeve van natuurlijke ontwikkeling, sport- en recreatiemogelijkheden, mitigeren/verzachten van warmte- en waterstress, educatie of ontmoeten. Om de volle potentie van de groeninrichtingen te benutten zal worden gestreefd naar multifunctionaliteit.

Daarnaast werkt de gemeente met wijkvisietrajecten, hierin is een sociaal, fysiek en economische pijler⁽⁴¹⁾. Hier binnen is veel ruimte voor initiatieven uit de wijken. Zo is er voor elke wijk een ontmoetingsplek, zijn er voldoende speelvoorzieningen en zetten we in op (rookvrije) schoolpleinen die toegankelijk zijn voor de buurt en dorpsommetjes en beweegparken worden ingericht.

In één wijk is gezondheid een specifiek thema omdat er veel zorginstellingen gehuisvest zijn in de wijk. Bij de inrichting van het centrum is goede bereikbaarheid op de fiets een speerpunt, zijn er speelplekken in het centrum voor kinderen gerealiseerd en een stadstuin, meer groen op pleinen en parkeerterreinen.

Momenteel is de omgevingsvisie in ontwikkeling waar gezondheid onderdeel van is. Hierin wordt de GGD betrokken als kennispartner om mee te praten. Het Schone Luchtakkoord (SLA) is verkend. In onze gemeente is sprake van schone lucht. Houtrook is eventueel een opgave voor de gemeente, maar de handhaafbaarheid verdient dan nog extra aandacht.

Vanuit de Brede School wordt ingezet op een gezonde fysieke leefomgeving. De Brede School is een samenwerking tussen scholen en verschillende (wijk) organisaties, zoals de GGD, de bibliotheek en peuteropvang. Het doel van de Brede School is de leerlingen en hun ouders actief te betrekken bij de wijk en de directe leefomgeving. Met het aanbieden van activiteiten worden ook maatschappelijke thema's op een positieve manier onder de aandacht gebracht. Welstad, waaronder de buurtwerkers sport, draagt bij aan de brede school door het aanbieden van sport, gezondheids- en culturele projecten. Ook denkt Welstad samen met scholen mee over leefbaarheid in de wijk en gebiedsontwikkeling. Welstad heeft een actieve rol in de huidige wijkaanpakken van Musselkanaal en Maarsveld.

Vanuit het JOGG project is vanuit het onderwijs de wens uitgesproken om op hun pleinen een watertappunt te realiseren.

Wij zijn deelnemer aan de provinciale coalitie 'leernetwerk gezonde leefomgeving Groningen' (LEGRO). De doelstelling hiervoor is: samen te leren over en aan de slag gaan met een veilige en gezonde leefomgeving.

⁴¹ Nota Wijkgericht werken

Beoogd resultaat GALA:

- Bij besluitvorming over de fysieke leefomgeving (zoals in omgevingsplannen) wordt gezondheidskennis toegepast. Die kennis gaat over gezondheidsbevordering (bijv. uitnodigen tot bewegen en ontmoeten) én over gezondheidsbescherming (bijv. bescherming geluid- en luchtkwaliteit).

Doelgroep en betrokkenheid

Wij richten ons hierbij op de gebruikers van de leefomgeving o.a. inwoners, ondernemers, bedrijven, agrariërs, natuurbeheerders, instellingen en maatschappelijke organisaties. Wij werken wijkgericht en met wijkvisies.

Schaalgrootte

Wij richten ons op de gehele gemeente.

Activiteiten en interventies

Wij blijven via de Brede School inzetten op een gezonde fysieke leefomgeving. De Brede School is een samenwerking tussen scholen en verschillende (wijk) organisaties, zoals de GGD, de bibliotheek en peuteropvang. Het doel van de Brede School is de leerlingen en hun ouders actief te betrekken bij de wijk en de directe leefomgeving.

Via het leernetwerk LEGRO nemen wij deel aan van daaruit georganiseerde activiteiten zoals webinars en inspiratie-bijeenkomsten.

Momenteel wordt er gewerkt aan het nieuwe gemeentelijk verkeer- en vervoersplan. Hierin is meer aandacht voor ontmoetingsplekken en worden de inwoners meer uitgenodigd tot bewegen en gezond gedrag o.a. door het verbeteren van de fietsinfrastructuur. Dit plan wordt in 2023 vastgesteld.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden.

Met betrekking tot de fysieke leefomgeving werken wij samen met de aanwezige organisaties, bedrijven, verenigingen en inwoners. Dit doen wij wijkgericht. Wij hebben de GGD betrokken bij en gevraagd om advies bij het opstellen van de omgevingsvisie op het thema gezondheid.

Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

- Via werkateliers worden de doelgroepen betrokken bij de planvorming voor de omgevingsvisie.
- Wij zijn deelnemer aan de coalitie 'leernetwerk gezonde leefomgeving Groningen' (LEGRO). De doelstelling hiervoor is: samen te leren over en aan de slag gaan met een veilige en gezonde leefomgeving.
- Daar waar nodig wordt de GGD gevraagd om mee te denken bij beleidsontwikkeling

Wij nemen deel aan de activiteiten van het provinciaal leernetwerk LEGRO.

Gemeente Stadskanaal streeft 'health in all policies' na, maar dit is nog geen automatisme. Hier willen wij de komende jaren ons meer op gaan focussen. Gezondheidsdoelen willen wij dus eerder en meer betrekken bij andere beleidsterreinen, ook in het fysieke domein.

Zo gaan wij het onderwerp "samen werken aan de gezonde leefomgeving" nader uitwerken en het onderwerp "gezonde wijk/dorp" agenderen bij het overleg met wijkraden in het wijkgericht werken. Gemeente Stadskanaal stelt de omgevingsvisie vast in 2024/2025. Daar maakt gezondheid onderdeel van uit. Vervolgens komen we tot planontwikkeling waarin de doelstellingen uit de visie vertaald worden in een omgevingsplan.

Wij zijn voornemens om gezondheidskennis en advies van de GGD te betrekken bij de voorbereiding van de besluitvorming over de leefomgeving, zoals bijvoorbeeld op het gebied van gezondheidsbevordering én gezondheidsbescherming.

Daarnaast is een concreet voornemen om meer watertappunten te gaan realiseren op belangrijke ontmoetingsplekken voor jong en oud. Dit is een van de aanbevelingen vanuit het JOGG. Ook wordt in samenwerking met ouderenzorgorganisaties gekeken waar fysieke aanpassingen in de omgeving van woon-zorglocaties nodig zijn zodat de oudere bewoners met veelal fysieke en/of cognitieve beperkingen op een veilige manier wel de deur uit kunnen.

Het GALA budget voor dit onderdeel kan aangewend worden voor dit soort interventies .

3.1.2. Klimaatverandering

Huidig beleid

In de beleidsvisie openbare ruimte 'ruimte voor inclusief groen'⁽⁴²⁾ staat de visie beschreven waarmee de gemeente richting, functie en betekenis geeft aan haar groene buitenruimte. Groen is een belangrijke bouwsteen voor een prettige, gezonde en duurzame leefomgeving. Hiernaast biedt het kansen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit, dit sluit aan bij de wens voor meer natuurlijke kwaliteit en het steeds groter wordende watervraagstuk. Vervolgens wordt de groenvisie uitgewerkt in groenbeleid en bomenbeleid. Binnen het voorgenomen beleid voor klimaat en klimaatadaptatie zijn de 4 speerpunten: Hitte, droogte, overstromingen, wateroverlast. Dit is vastgelegd in de Regionale Adaptatie Strategie (RAS) Groningen en Noord-Drenthe die in 2022 door alle gemeenten is vastgesteld. De Regionale Adaptatie Agenda (RUA) is medio 2023 in concept gereed, dit is een uitwerking van de (klimaat)acties die beschreven staan in de RAS. Gemeente Stadskanaal heeft daarbij aangegeven het thema gezondheid te missen in dit stuk.

Huidige uitvoering

Waar mogelijk handelt de gemeente klimaat-adaptief. Daar waar ontwikkeling is proberen we dat klimaat-adaptief te doen. Bijvoorbeeld bij aanleg bestratingen, aanleg groen, herinrichtingen van terreinen, pleinen en fietsroutes.

⁴² Beleidsvisie openbare ruimte: 'ruimte voor inclusief groen.'

Beoogd resultaat GALA:

VWS en gemeenten zetten in op meer kennis en maatregelen om (kwetsbare) mensen zo goed mogelijk te beschermen tegen hitte, allergieën, infectieziekten en uv-straling.

Acties gemeenten

- Gemeenten zorgen voor de inzet van gezondheidkundige kennis bij hun besluitvorming over de fysieke leefomgeving, zodat de gezonde leefomgeving een plek krijgt in gemeentelijke omgevingsplannen en kunnen hierbij gebruik maken van advisering door de GGD. Gemeenten betrekken in ieder geval de aspecten die genoemd zijn in het position paper van de VNG 'Samen werken aan de gezonde leefomgeving'.
- Gemeenten verkennen de mogelijkheid om bij het Schone Lucht Akkoord (SLA) aan te sluiten als dit niet al het geval is.

Doelgroep en betrokkenheid

Doelgroepen zijn de provincies Groningen en Drenthe, de gemeenten in beide provincies, waterschappen, veiligheidsregio's, drinkwaterbedrijven, bedrijven, agrariërs en inwoners.

Schaalgrootte

Dit betreft de gehele gemeente.

Activiteiten en interventies

Bij het opstellen van een RUA wordt ook gezondheidsdoelen betrokken.

Beschrijf met welke partijen en op welke wijze wordt samengewerkt. Maak daarbij een onderscheid tussen lokale en regionale (c.q. provinciale) samenwerkingsverbanden. Hoe vindt samenwerking en synergie plaats?

In het RUA wordt samengewerkt met provincies Groningen en Drenthe, de gemeenten in beide provincies, waterschappen, veiligheidsregio's, drinkwaterbedrijven, bedrijven, agrariërs.

Hoe is globaal de fasering (wat vindt plaats in de jaren 2024, 2025 c.q. 2026)?

2023

De Regionale Adaptatie Agenda (RUA) is medio 2023 in concept gereed, dit is een uitwerking van de (klimaat)acties die beschreven staan in de RAS. Wij hebben aangegeven dat gezondheidsdoelen beter betrokken worden in de RUA.

2024-2026

Gemeente Stadskanaal is voornemens een lokaal hitteplan te verkennen. Wij willen de communicatie naar de inwoners verbeteren tijdens periode(n) van hitte. Wij willen de GGD betrekken bij de beleidsvorming hierover. In 2024 is de gemeente voornemens het RUA uit te voeren.

Voor 2024-2025 staat duurzaamheid in een brede context. De duurzame en gezonde leefomgeving is daarin geagendeerd. Met opgaven als van het gas af, voldoende groen en een omgeving die bijdraagt aan een goede gezondheid, en uitdaagt tot ontmoeting en beweging.

Wij zijn voornemens om in te zetten op meer kennis en maatregelen om (kwetsbare) mensen zo goed mogelijk te beschermen tegen hitte, allergieën, infectieziekten en uv-straling.

Wij zijn voornemens daar waar mogelijk klimaat-adaptief te handelen. Bijvoorbeeld bij aanleg bestratingen, aanleg groen, herinrichtingen van terreinen, pleinen en fietsroutes.

Hoofdstuk 4: Integraliteit

Integraliteit

De gezondheid van onze inwoners heeft bijzonder veel raakvlakken met andere beleidsterreinen, waardoor het te voeren beleid breed en onoverzichtelijk kan worden. De samenwerking met andere beleidsterreinen is van cruciaal belang voor het met succes uitvoeren van dit gezondheidsbeleid. De beleidsterreinen die in ieder geval een link hebben met ons Gezondheidsbeleid zijn het Wijkgericht werken, Integraal Veiligheidsbeleid, het te voeren toegankelijkheidsbeleid, het groenbeleid, het Lokaal Sportakkoord, de ontwikkelingen binnen de Omgevingswet en omgevingsvisie, het te voeren eenzaamheidsbeleid, de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet, de Participatiewet, lokale, regionale en nationale klimaatdoelen, het armoedebelief en de Integrale Schuldhulpverlening, de inrichting van de openbare ruimte, ontwikkelingen binnen de Wet verplichte ggz en de decentralisatie van beschermd en begeleid wonen, en als laatste ontwikkelingen met betrekking tot de ziekenhuiszorg, en ambulancezorg. Ook is er inzet vanuit de Regiodeal met diverse projecten op het gebied van gezondheid en bestaanszekerheid.

We streven ernaar niet alleen vanuit gezondheid naar deze genoemde beleidsterreinen te kijken, maar stimuleren collega's en professionals vanuit die beleidsterreinen ook om met regelmaat de 'gezondheidsbril' op te zetten. Health in all policies. Alleen door goede en integrale samenwerking binnen en buiten de eigen organisatie wordt de inwoner van de gemeente Stads kanaal uiteindelijk gestimuleerd om eigen regie te pakken over de eigen gezondheidssituatie en wordt waar nodig ondersteuning geboden als het niet zelf lukt. De gemeente Stads kanaal wil als ambassadeur voor werkgevers en organisaties in onze gemeente fungeren wat betreft een 'gezonde' organisatie. Om gezondheidsbeleid als integraal onderdeel van gevoerd beleid uit te laten maken op andere beleidsterreinen organiseren wij twee keer per jaar een intern integraal gezondheidsoverleg over het gezondheidsbeleid. Om de integraliteit te bevorderen van ons gezondheidsbeleid hebben wij de coördinatie van het Lokaal Preventieakkoord in samenhang met het Lokale Sportakkoord (LS) en JOGG ondergebracht bij de welzijnsorganisatie Welstad.

De integraliteit binnen de uitvoering van het GALA blijkt ook uit onderstaande tabel 3, waarin de verbinding tussen de onderdelen van de Brede SPUK en doelen uit het GALA, het Sportakkoord II en het Brede Regeling Combinatiefunctionarissen zichtbaar zijn:

Tabel 3

	1. Lokaal sportakkoord	2. Brede Regeling Combinatiefuncties	3. Terugdringen gezondheidsachterstanden	4. Kansrijke Start	5. Mentale gezondheid	6. Aanpak overgewicht en obesitas	7. Valpreventie	8. Leefomgeving	9. OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	10. Versterken sociale basis	11. Mantelzorg	12. Eén tegen Eenzaamheid	13. Welzijn op recept	14. Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	15. Coördinatiekosten regionale aanpak preventie
Doelen Gezond en Actief Leven Akkoord															
Terugdringen gezondheidsachterstanden	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓		✓		✓	✓
Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Een gezonde leefstijl	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Vitaal ouder worden	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Doelen Hoofdpijnen Sportakkoord II															
Inclusie en diversiteit in de sport vergroten	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		
Sociaal veilige sport creëren	✓	✓			✓	✓				✓	✓	✓	✓		
Vitale sportaanbieders: vergroten van de kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid van het sportaanbod	✓	✓	✓		✓	✓				✓	✓				
Vaardig in bewegen: een leven lang sporten en bewegen voor ieder kind en iedere jongere	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓					
Ruimte voor sport en bewegen: een toekomstbestendige sportinfrastructuur	✓	✓	✓		✓	✓		✓		✓		✓			
Maatschappelijke waarde van topsport optimaliseren	✓	✓													
Doelen addendum BRC															
Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en meedoen aan cultuur (ook kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		
Sterke aanbieders in sport, bewegen en cultuur waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld is	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓		✓		✓	✓		
Een sterke verbinding tussen sport, bewegen en cultuur met andere domeinen en programma's (onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken/armoede & schulden)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		

Hoofdstuk 5: Samenwerking in de regio

In deze paragraaf worden regionale ontwikkelingen beschreven die indirect of direct betrekking hebben tot doelen en activiteiten beschreven in de lokale integrale plannen van aanpak GALA.

5.1 Regionale opgaven

Regio Noord omvat de tien gemeenten in de provincie Groningen met in totaal 590.170 inwoners. De leeftijdsopbouw in regio Noord is vergelijkbaar met Nederland, namelijk een bevolkingsopbouw met meer ouderen en minder jongeren. In regio Noord wordt een onderverdeling gemaakt in twee sub regio's: de Stad (gemeenten Groningen en Westerkwartier) en de Ommelanden (het Noorden en Oosten) van de provincie Groningen.

Opgaven omschreven in het Regiobeeld Noord 2023⁽⁴³⁾

Conform afspraken in het Integraal Zorgakkoord (IZA) is het Regiobeeld Noord geactualiseerd. Hierin worden de regionale opgaven benoemd om zorg toegankelijk en betaalbaar te houden en volksgezondheid te beschermen. We schetsen welke algemene regionale opgaven er liggen om gezondheid sociale basis en sport, bewegen en cultuur te beschermen en bevorderen.

Gezondheid en sociale basis

In de regio zien we een bevolkingsopbouw met steeds meer ouderen en minder jongeren. De sociaal economische status blijft achter bij de rest van Nederland, vooral in de Ommelanden en in de gemeente Groningen zien we grote verschillen tussen wijken. Het gemiddelde inkomen van de inwoners in de regio is relatief laag. In onze regio wordt armoede vaak van generatie op generatie doorgegeven, met negatieve effecten op de gezondheid en levensverwachting van jongs af aan. Bovendien heeft de trage aanpak van schadeherstel en versterking binnen de aardbevingsproblematiek een grote impact op de gezondheid van Groningers. Met als gevolg en verhoogd risico op lichamelijke- en psychische klachten. Daarnaast veroorzaken (mondiale)ontwikkelingen zoals de coronapandemie, klimaatverandering, vluchtelingencrisis, inflatie en energiearmoede voor een sterk negatief effect, zeker voor kwetsbare inwoners op bestaanszekerheid, zelfredzaamheid en mentale gezondheid

De stijgende zorgvraag al gevolg van lichamelijke ziekten, psychisch lijden en de verzorging van kwetsbare ouderen, is binnen de zorg niet op te vangen. Er is een schaarste aan personeel, het ziekteverzuim is hoog en vacatures zijn moeilijk op te vullen. Steeds meer professionele zorg zal de komende jaren verschuiven naar informele zorg. Tegelijkertijd zien in de regio dat het aantal mantelzorgerspotentieel sterk af neemt evenals het aantal vrijwilligers. Dit vraagt om het versterken van de zelfredzaamheid van inwoners en het beter afstemmen van formele en informele zorg.

Sport, bewegen en cultuur

Er ligt in regio Noord een grote opgave als we kijken naar sport, bewegen en cultuur. Het aantal jongeren in de provincie dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen is slechts 16%.

⁴³ [Regiobeeld provincie Groningen versie 30062023.pdf](#)

Bij volwassen zien we dat 48-58 % voldoet aan de beweeg richtlijnen waarbij het percentage dat voldoet het laagst is onder mensen met een lage opleiding. Een positieve ontwikkeling is dat het percentage volwassenen dat een keer per week sport sterk is gestegen tussen 2020 en 2022. Deze ontwikkeling beperkt zich echter tot een groep vitale en zelfredzame Groningers. In lijn met wat Movisie eerder heeft gesignaleerd, zien we ook in Groningen dat de kwetsbare groepen in de samenleving onvoldoende gebruik maken van sport- en beweegaanbod.

In regio Noord is het aantal inwoners dat rookt en overgewicht heeft hoger dan het landelijke gemiddelde. De verwachting is wel dat het percentage rokers sterk af neemt in de periode richting 2030, maar voor het aantal personen met overgewicht zal het percentage in deze periode juist toenemen.

Tot slot maken laaggeletterdheid en beperkte digitale vaardigheden dat een aanzienlijk deel van de Groningers slecht bereikt wordt door gezondheidsinformatie en daardoor hun gezondheidspotentieel niet voluit benutten.

Regionale opgaven in de tien gemeentelijk plannen GALA

Het GALA heeft als achterliggend doel dat preventie-activiteiten elkaar zoveel mogelijk versterken zodat er een sterk fundament ontstaat onder het regionale en lokale preventiebeleid. Alle tien gemeenten in de provincie Groningen werken aan een integraal plan van aanpak GALA, waar zij inzetten op alle vijftien onderdelen van de bijhorende Brede Specifieke Uitkering (Brede SPUK).

In de tien gemeentelijk plannen komen de regionale opgaven uit het regiobeeld terug, deze zijn ingevuld vanuit lokaal maatwerk. De lokale plannen bieden daardoor voldoende aanknopingspunten om regionaal samen te gaan werken op een aantal GALA onderdelen waar dit wenselijk is. In het onderstaande overzicht worden deze aanknopingspunten kort weer gegeven:

1. Uit de verschillende bijeenkomsten, gespreken en plannen, blijkt dat er veel energie is om aan de slag te gaan met gestelde GALA doelen. De verbinding met regionale ontwikkelingen knelt, door verschillen in tijdspaden van uitvoering.
2. Het opstellen van de plannen heeft een impuls gegeven om binnen de gemeenten nog meer te gaan samenwerken, maar domeinoverstijgend en integraal werken is niet vanzelfsprekend. Voornamelijk de verbinding tussen het sociale- en het ruimtelijke domein vraagt in alle gemeenten aandacht.
3. Bij elke gemeente ligt er een stevige basis op het gebied van het sport en beweegaanbod door Lokale Preventieakkoorden en Lokale Sportakkoorden. Een gezamenlijk knelpunt in de uitvoering van deze akkoorden is de toeleiding naar een sport- en beweegaanbod voor kwetsbare groepen in de maatschappij.
4. De gemeenten zetten vooral in op collectieve preventie bij jeugd en minder op volwassenen en ouderen. Volwassenen en ouderen worden voornamelijk ondersteund vanuit zorg- en welzijnswerk.
5. Vitaal ouder worden en mentale gezondheid zijn onderdelen waar vrijwel alle gemeenten nog zoekende in zijn hoe hier concrete uitvoering aan te geven.

5.2 Het Gezondheidsoverleg Groningen (GOG) als basis voor de regionale preventie infrastructuur

In onze regio is er de afgelopen jaren een forse beweging ingezet om samen te werken aan meer gezondheid voor onze inwoners. Deze samenwerking komt tot uiting in verschillende regionale programma's zoals Het Nationaal Programma Groningen (NPG), de Regiodeals, Provinciaal Beweeg Akkoord, Leefbaarheidsprogramma Provincie Groningen en de Kans voor de Veenkoloniën.

Om de impact op de gezondheid van onze inwoners te vergroten is het Netwerk Gezondheids Overleg Groningen (GOG)⁽⁴⁴⁾ opgericht, waar nu 40 partijen lid van zijn. Het netwerk GOG fungeert als overkoepelend verbond om alle betrokken partijen, in verschillende samenstellingen, te laten samenwerken aan alle regionale opgaven die leiden tot meer gezonde Groningers. Deze opgaven staan beschreven in de Regiovisie⁽⁴⁵⁾. Gezondheid wordt in het GOG integraal benaderd vanuit de volle breedte en brengt zorg, gezondheid, welzijn en sport en bewegen dicht bij elkaar. Menzis is marktleider en zorgkantorhouder en werkt hierin al nauw samen met de tien Groninger gemeenten. De regionale preventie-infrastructuur zal de komende tijd verder ingericht worden middels vier actielijnen.

Actielijn 1: Meer doen met beschikbare middelen

Richt zich op de beschikbaarheid van passende zorg en is aanjager van de transformatie in de zorg die hiervoor noodzakelijk is.

Actielijn 2: Meer preventie, welzijn en samenleving (incl. sociale- en fysieke leefomgeving)

Richt zich op meer gezonde jaren voor alle Groningers en werkt aan een gezonde basis, het bevorderen van gezond gedrag en de leefomgeving. Deze actielijn omvat alle vijf regionale ketenaanpakken van het IZA/GALA.

Actielijn 3: Data gebaseerd werken en monitoren

Richt zich op de beschikbaarheid en bruikbaarheid van zorg- en gezondheidsdata om te kunnen sturen op de acties die voortvloeien uit de actielijnen. Deze opbrengsten zijn bedoeld voor inwoners, professionals, beleidsmakers en onderzoekers. Deze actielijn omvat het regiobeeld en -plan.

Actielijn 4: Professionals van de toekomst

Richt zich op de beschikbaarheid van vitale, gemotiveerde en competente professionals, mantelzorgers en vrijwilligers. Daarmee zetten we in op een zorgzame samenleving waarin passende (informele) zorg in voldoende mate beschikbaar is en blijft voor wie het nodig heeft.

5.3 Samenwerkingsverbanden in Oost-Groningen

Gemeente Stadskanaal is één van de Groninger gemeenten gelegen in Oost-Groningen. Alhoewel dit een krachtige plattelandsgemeente is met actieve inwoners, staat de leefbaarheid onder druk door o.a. krimp, vergrijzing, een afname in voorzieningen en gezondheidsachterstanden. Om de inwoners in dit gebied meer gelijke kansen te geven op een gezond en gelukkig leven wil het Rijk deze regio extra versterken door samen regionale opgaven integraal op te pakken. In de gemeenten Midden-

⁴⁴ [Groningse organisaties voor meer gezonde jaren: 'Gezonde Groningers, Gezonde Zorg' - Provincie Groningen](#)

⁴⁵ [Regiovisie nieuw.pdf \(provinciegroningen.nl\)](#)

Groningen, Oldambt, Pekela, Stadskanaal, Veendam en Westerwolde wordt er samengewerkt middels verschillende programma's zoals *Kans voor de Veenkoloniën*. Dit programma stopt in 2024. Daarnaast wordt er vanuit het Rijk een impuls aan de regio gegeven middels *Regio Deal Oost-Groningen* en de *Alliantie van Kracht*. *Kans voor de Veenkoloniën* richt zich op het reduceren van de gezondheidsverschillen en het verbeteren van de gezondheid van de inwoners. *Alliantie van Kracht* richt zich op het doorbreken van intergenerationele armoede. *Regio Deal Oost-Groningen* richt zich op het versterken van de leefbaarheid /welvaart waarbij wordt ingezet op goede opleidingen, meer kans op werk, goede voorzieningen, het verbeteren van de gezondheid en het behouden van een mooie woonomgeving.

5.4 Ondersteunende onderdelen GALA SPUK

In de brede SPUK/GALA zijn twee gelabelde uitkeringen opgenomen om in te zetten op 'Ondersteunende onderdelen'. Het betreft de onderdelen 14 en 15.

5.3.1 Onderdeel 14: Versterking kennis- en adviesfunctie GGD

Om de doelen en ambities uit het plan van aanpak GALA mogelijk te maken zijn o.a. de gelden van SPUK 14 in te zetten. Gemeenten kunnen deze gelabelde middelen gebruiken om de lokale GGD met hun kennis en adviesfunctie m.b.t. deze doelen/thema's te versterken.

De tien Groninger gemeenten hebben verschillende opties om de kennis- en adviesfunctie van de GGD te versterken:

1. De gemeente kiest zelf welk thema van het plan van aanpak deze SPUK gelden door de GGD in worden gezet.
2. Alle gemeenten kiezen gezamenlijk thema's uit de plannen van aanpak voor de versterking van de GGD.
3. Een aantal gemeenten kiest gezamenlijk een thema uit de GALA plannen.

Besluitvorming over welke optie er gekozen wordt heeft, op moment van schrijven, nog niet (overal) plaatsgevonden.

Gemeente Stadskanaal zal de gelabelde middelen waarschijnlijk gaan gebruiken om de GGD te versterken met haar kennis en adviesfunctie m.b.t. de GALA-doelen. We kiezen hierbij in dat geval geen specifiek GALA thema, maar zetten in op de volle breedte. Dit wordt in 2023 verwerkt in de herziene Meerjarenagenda GGD, waarin de inzet van de GGD voor de komende jaren wordt beschreven.

5.3.1 Onderdeel 15: Coördinatie regionale aanpak preventie

De regionale aanpak preventie wordt vormgegeven in het gezondheidsoverleg Groningen (GOG). In dit overleg zijn alle regionaal acterende zorgpartners op GALA en IZA-onderdelen vertegenwoordigd.

Ook de Groninger gemeenten nemen deel aan dit overleg. Globaal is dit overleg verdeeld in vier actielijnen, waarbij in actielijn 2 de 5 ketenaanpakken die benoemd zijn binnen het GALA, uitgewisseld en gecoördineerd worden. Op deze wijze willen we in gezamenlijkheid komen tot een regionale aanpak en op termijn lokaal preventiebeleid wat hier op aansluit.

Alle gemeenten in de provincie Groningen zetten het beschikbare budget bij dit onderdeel in om de deze coördinatiekosten op de 5 ketenaanpakken binnen het GALA te coördineren en regionaal af te stemmen. Daarnaast zet gemeente Stadskanaal deze middelen aanvullend in voor de doorontwikkeling van preventiebeleid, hetgeen aansluit op de regionale aanpak preventie.

Hoofdstuk 6: Monitoring en Voortgang bewaken

Monitoring en bewaking voortgang vindt plaats op verschillende manieren. Deze worden hieronder weergegeven. Uiteraard zal de aanpak en uitvoering in de planning en control methodiek van onze gemeente worden geborgd.

Het Gezond en Actief Leven akkoord vormt daarvoor het bestuurlijke kader waaronder de activiteiten en interventies worden uitgevoerd. De lokale bestuurlijk kaders zoals het collegeprogramma, het preventieakkoord, de lokale gezondheidsagenda en provinciale afspraken zijn hieraan complementair. De Brede SPUK-regeling maakt het mogelijk om extra activiteiten en interventies in te richten voor onze inwoners maar ook om het bestaand beleid voort te zetten. Deels bestaat de Brede SPUK namelijk uit middelen die we reeds eerder ontvingen via andere regelingen (zoals GIDS en combinatiefunctionarissen) en die nu gebundeld zijn onder deze regeling.

6.1 Monitoring

Resultaten van de GGD-onderzoeken gepubliceerd op: ggdgroningen.incijfers.nl. Denk daarbij aan o.a. de resultaten en trends op de volgende thema's:

- Sociaal Economische status
- Overgewicht
- Beweegrichtlijnen
- Alcoholgebruik
- Roken
- Drugsgebruik
- Voeding
- Eenzaamheid
- Financiën
- Pesten
- Mantelzorg
- Ervaren gezondheid
- Mentale gezondheid (Ervaren geluk, weerbaarheid jongeren, veerkracht onder jongeren, vertrouwen in de toekomst jongeren, psychische gezondheid jongeren, ervaren stress jongeren, angst of depressiestoornis volwassenen)

Provinciaal vindt monitoring plaats op het gebied van de brede Welvaart. Gezondheid maakt hier deel van uit.

- Van projecten ontvangen wij voortgangsverslagen.
- Voortgang van de uitvoering sportakkoord en preventieakkoord.

6.2 Voortgang bewaken:

Er wordt een werkgroep ingericht bestaande uit o.a. beleidsambtenaren en financieel adviseur(s) sport en gezondheid en management Maatschappelijke zaken, de coördinatoren van de ketenaanpakken, en zo mogelijk ook de GGD die de voortgang en ontwikkelingen met betrekking tot het uitvoeren van dit plan van aanpak periodiek bespreken.

Hoofdstuk 7: Financiën

De gemeente ontvangt budget voor specifieke taken. De spuk Gala regeling kent daarmee een verplichte bestedingsscope op de 15 onderdelen. Als budget niet wordt uitgegeven op het betreffende onderdeel gaat het budget weer terug naar het Rijk. Bestaande regelingen waar wij gebruik van maakten zoals de GIDS regeling, het lokaal sportakkoord, de brede regeling combinatiefunctionarissen betreffen een deel van de opgaven van het GALA en zijn opgegaan op in de SPUK GALA.

Voor de 15 onderdelen van de SPUK regeling zijn de volgende budgetten beschikbaar:

Stadskanaalster budget voor 2023-2026

Naam Onderdeel	2023	2024	2025	2026
1 Lokaal Sportakkoord	€ 31.553	€ 31.552	€ 31.552	€ 24.260
2 Brede Regeling Combinatiefuncties	€ 217.228	€ 217.224	€ 217.224	€ 209.851
3 Terugdringen gezondheidsachterstanden	€ 48.543	€ 48.542	€ 48.542	€ 48.520
4 Kansrijke Start	€ 36.407	€ 38.833	€ 38.833	€ 48.520
5 Mentale Gezondheid	€ 16.990	€ 12.135	€ 12.135	-
6 Aanpak overgewicht en obesitas	€ 42.475	€ 42.474	€ 42.474	-
7 Valpreventie	€ 124.997	€ 115.287	€ 115.287	€ 118.875
8 Leefomgeving	€ 24.271	€ 24.271	€ 24.271	-
9 OKO & Vroegsignalering alcohol-problematiek	€ 6.068	€ 6.068	€ 6.068	-
10 Versterken sociale basis	€ 88.590	€ 87.375	€ 87.375	€ 65.502
11 Mantelzorg	€ 24.271	€ 24.271	€ 24.271	€ 21.834
12 Eén tegen eenzaamheid	€ 24.271	€ 24.271	€ 19.417	-
13 Welzijn op recept	€ 13.349	€ 23.057	€ 27.912	€ 32.751
14 Versterking kennis- en adviesfunctie GGD	€ 6.068	€ 6.068	€ 6.068	-
Coördinatiekosten regionale aanpak en				
15 preventie	€ 21.601	€ 17.718	€ 17.718	-
	€ 728.705	€ 719.146	€ 719.147	€ 570.113

De onderdelen die in de kolom 2026 staan benoemd ontvangen zijn structurele middelen. VNG en VWS gaan in 2024 met elkaar in overleg om te bepalen wat het wegvallen van middelen op de overige onderdelen vanaf 2026 betekent voor de in gang gezette beweging. Inmiddels is de intentie uitgesproken van partijen om ook de overige onderdelen structureel te maken. Besluitvorming hierover is aan het nieuwe kabinet.

Hoofdstuk 8 Ondertekening

De gemeente geeft middels de ondertekening hieronder toestemming voor gebruik van de informatie uit het plan van aanpak voor de evaluatie van de landelijke samenwerkingsafspraken en de monitoring en doorontwikkeling van landelijk beleid.

Wethouder Jur Mellies

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a diagonal stroke, with the letters 'Jur' visible in the center.

Bijlage 1: Ketenpartners preventie akkoord en sportakkoord

Betrokken partijen lokale sportakkoord:

Atletiekvereniging Jahn II
Badmintonclub Stadskanaal
BC De Spont
C.B.S. Anne de Vries
C.B.S. de Maarsborg
C.S.V. Stadskanaal
Cosis
Duikclub Latimeria
Fitplaza
FMS Fysiotherapie
Fysiotherapie
Mantinghcentrum Stadskanaal
Fysiotherapie
Musselkanaal
Gemeente Stadskanaal
GGD Groningen
GV Jahn2
Handbalvereniging Jahn II
Hockeyclub HCSO
Huis voor de Sport Groningen
Jahn2
Kanovereniging Stadskanaal & Omstreken
Karate Do Shotokan sportvereniging
Noorderpoort
O.B.S. de Musselhorst
Paardensportvereniging Drie Sporen Pagedal
Parkwijkraad
ReumActief
Runners
Stadskanaalster Tennisbond
Stichting D.W.S.
Stichting Peuterwerk
TC Uneswido
Ubbo Emmius
Vakleerkracht bewegingsonderwijs
B.O.
VC Tyfoon
VCO'72
Voetbalvereniging Alteveer
VV Musselkanaal
VV Seta Musselkanaal

VV SJS
VV SPW
Welstad
Zwemschool de Krabbelaar
Zwemvereniging NOVA
Zwemvereniging ZPC
Diverse individuele betrokkenen die geen organisatie vertegenwoordigden

Betrokken partijen lokale preventieakkoord:

Aletta Jacobs School Of Public Health
Cosis
Discotheek Fox Stadskanaal
Gemeente Stadskanaal – beleidsterrein maatschappelijke zaken
Gemeente Stadskanaal – dorps- en wijkcoördinatoren
GGD Groningen
Goede Start
Coalitie Kansrijke Start
Huisartsengroep Stadskanaal
Huisartsenpraktijk Stad en Lande
Impology / Goede Start
Noorderpoort
Jongerenpanel Noorderpoort
Participatieraad Stadskanaal
Previtas
Scholengroep OPRON
Stichting Peuterwerk
Ubbo Emmius
Verslavingszorg Noord Nederland
Voetbalvereniging SJS
Welstad
Zorgbelang Groningen

Bijlage 2: Overzicht pijler gezondheid regiodeal Zuidoost Groningen 2022-2025

Pijler Gezondheid

Projecten gericht op versterken gezonde leefstijl:

- De Verrijkte Schooldag
- Vitalisering ouderen in Oost-Groningen: sociaal vitaal
- Goede & kansrijke start
- JOGG – Gezonde jeugd, Gezonde toekomst

Projecten gericht op realiseren bereikbare en toegankelijke zorg:

- Ondersteuner sociaal domein
- Gemeentelijke aansluiting op Zorg Domein
- AED-netwerk en burgerhulpverlening Oost-Groningen
- Arbeidsmarkt in de Zorg

De overige pijlers van de Regiodeal zijn: Wonen, Leren, Werk en inkomen en een gebiedsgerichte aanpak.

In alle pijlers vinden projecten plaats die gericht zijn op versterken van bestaanszekerheid, participatie en goed en gezond wonen. Integraliteit tussen de pijlers wordt nagestreefd.